

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI,
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Heinzová

**Problematika trestu smrti a jeho
etické aspekty ve výchově k občanství**

Olomouc, 2021

Vedoucí práce: PhDr. Martina Číhalová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Martině Číhalové, Ph.D. Dále bych chtěla poděkovat svému snoubenci, který mi mnohokrát dal nový impuls a pohled na téma bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat své kamarádce Tereze Ptáčkové za trpělivost, kterou se mnou při formátování měla.

OBSAH

PROBLEMATIKA TRESTU SMRTI A JEHO ETICKÉ ASPEKTY VE VÝCHOVĚ K OBČANSTVÍ	1
OBSAH	3
ÚVOD	3
1. PENOLOGIE A TREST	4
1.1 TREST.....	4
1.2 PENOLOGIE.....	4
1.3 ÚČEL TRESTU.....	5
1.4 FUNKCE TRESTU.....	6
1.4.1 Vyloučení, izolace.....	6
1.4.2 Odstrašení, prevence.....	7
1.4.3 Náprava, resocializace.....	7
1.5 DRUHY TRESTŮ.....	7
2 ÚVOD DO PROBLEMATIKY TRESTU SMRTI	9
3 TREST SMRTI V ČESKOSLOVENSKU	11
3.1 STŘEDOVĚK.....	11
3.2 NOVOVĚK.....	11
3.3 PRVNÍ REPUBLIKA.....	12
3.4 SITUACE PO NĚMECKÉ OKUPACI.....	12
3.5 SITUACE OD 60. LET 20. STOLETÍ.....	14
4 HISTORICKÉ TECHNIKY TRESTU SMRTI	15
4.1 ZVÍŘATA V ROLI POPRAVČÍCH.....	16
4.2 SMRTÍCI PŮST.....	17
4.3 LÁMÁNÍ KOLEM.....	18
4.4 STĚTÍ.....	18
4.5 GILOTINA.....	19
5 TREST SMRTI V SOUČASNOSTI	21
5.1 TREST SMRTI V USA.....	23
5.2 SOUČASNÉ TECHNIKY TRESTU SMRTI.....	26
5.2.1 Stětí a ukamenování.....	26
5.2.2 Pověšení.....	26
5.2.3 Zastřelení.....	27
5.2.4 Plynová komora.....	27
5.2.5 Elektrické křeslo.....	27
5.2.6 Smrtící injekce.....	28
6 ETICKÉ ASPEKTY TRESTU SMRTI	29
6.1 LIDSKÁ PRÁVA.....	29
6.2 ORGANIZACE ČINNÉ V OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV.....	30
6.2.1 Amnesty international.....	30
7 ARGUMENTY A NÁZORY K PROBLEMATICE TRESTU SMRTI	32
7.1 ETIKA V KONTEXTU TRESTU SMRTI.....	32
7.2 ARGUMENTY ZASTÁNCŮ.....	33
7.2.1 Ochrana společnosti.....	33
7.2.2 Odstrašení.....	34
7.2.3 Odplata.....	35
7.2.4 Ekonomický faktor – argument na hranici.....	35
7.3 ARGUMENTY ODPŮRCŮ.....	36
7.3.1 Právo na život.....	36
7.3.2 Justiční omyl.....	37
7.3.3 Zneužitelnost.....	38

7.4	NÁZOR ČESKÉ SPOLEČNOSTI NA TREST SMRTI	39
8	ZAŘAZENÍ TÉMATU DO HODIN VÝCHOVY K OBČANSTVÍ	41
8.1	DVA PŘÍPADY TRESTU SMRTI – PŘÍBĚHY K DISKUZI A K ZAMYŠLENÍ.....	42
8.1.1	<i>Ted Bundy</i>	42
8.1.2	<i>Lisa Montgomery</i>	44
9	ZJIŠTĚNÍ AKTUÁLNÍHO STAVU VÝUKY UČIVA TRESTU SMRTI	47
9.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	47
9.1.1	<i>Stanovení předpokladů</i>	47
9.1.2	<i>Stanovení hypotéz</i>	47
9.2	METODA PŘI SBĚRU DAT.....	48
9.3	VLASTNÍ ŠETŘENÍ	48
	<i>Otázka č.1: Jaké je Vaše pohlaví?</i>	48
	<i>Otázka č.2: Jaká je délka Vaší praxe?</i>	49
	<i>Otázka č.3: Je podle Vás důležité hovořit na základních školách o kontroverzních tématech, jako je například trest smrti? (Definice kontroverzního tématu: Témata, která vyvolávají silné emoce a názorově rozdělují komunitu a společnost.)</i>	49
	<i>Otázka č.4: Jaký je Váš osobní vztah k problematice trestu smrti a případných rozhovorech na toto téma?</i>	50
	<i>Otázka č.5: Jaký postoj zaujímá vaše škola k výuce kontroverzních témat?</i>	50
	<i>Otázka č.6: Probíráte ve svých hodinách s žáky problematiku trestu smrti?</i>	51
	<i>Otázka č.7: Byla Vám někdy poskytnuta metodika, tedy jak s tématem o problematice trestu smrti pracovat ve výuce?</i>	52
	<i>Otázka č.8: Jsou dle Vašeho názoru dobře dostupné kvalitně zpracované informační zdroje k této oblasti?</i>	53
	<i>Otázka č.9: Pokud by byly lépe zpracované dostupné zdroje, motivovalo by Vás to více k zařazení tématu do výuky?</i>	54
9.4	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU A OVĚŘOVÁNÍ PŘEDPOKLADŮ A HYPOTÉZ.....	54
9.4.1	<i>Ověřování předpokladů</i>	54
9.4.2	<i>Ověřování hypotéz</i>	55
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
	SEZNAM VYUŽITÝCH PRÁVNÍCH DOKUMENTŮ	58
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	59
	SEZNAM PŘÍLOH	62
	SEZNAM GRAFŮ	62
	ANOTACE	63

Úvod

Jakožto budoucí pedagog bych ráda do svých vyučovacích hodin zařadila téma trestu smrti a trestu obecně. Je nesmírně důležité, aby mladá generace byla obeznámena se všemi nástrahami života. Trest smrti tady s námi byl od nepaměti a s největší pravděpodobností tu s námi také ještě dlouhou dobu bude, ačkoli se různé organizace, které se angažují v bojích za lidská práva, pokoušejí o celosvětové zrušení. Téma trestu smrti rozhodně není tématem příjemným, některé citlivější dětské duše by mohly být po konfrontaci s touto realitou až traumatizovány. Proto musíme my, jakožto učitelé a průvodci vzděláním, podat dané téma nanejvýš citlivě a pečlivě volit vhodná slova a formulace. Právě k tomuto účelu by měla sloužit má bakalářská práce, která má za úkol být jakousi „oporou“ pro učitele, kteří se chtějí aktivně věnovat tématu trestu smrti ve svých hodinách.

V první části vysvětlím, co je to trest a jaká věda se tímto pojmem zabývá. Dále zmíním, jaké jsou funkce a účel trestu a jaké druhy trestů máme v rámci České republiky.

V druhé části si uvedeme problematiku trestu smrti jako takového, na kterou navážeme třetí částí, tedy trest smrti v Československu, který představím od středověku až po jeho zrušení v roce 1990.

Ve čtvrté části uvedu historické techniky trestu smrti, které mapují vývoj popravčích praktik od těch nejstarších. V tomto případě by učitelé měli být zvláště obezřetní, pokud budou chtít tyto způsoby ve svých hodinách prezentovat. V páté části se zabírám trestem smrti v současnosti v USA i okolním světě a také současnými technikami výkonu exekuce, které se od těch historických samozřejmě liší, co se humánnosti týče.

Šestá kapitola má za úkol etické aspekty trestu smrti a zabírá se především pojmy jako jsou lidská práva, organizace činné v ochraně lidských práv a konkrétní organizací Amnesty international. Sedmá kapitola navazuje argumenty a názory zastánců a odpůrců této problematiky. Také ukazuje poslední veřejné mínění občanů České republiky.

V osmé kapitole se snažím popsat zařazení tématu do hodin výchovy k občanství, avšak vzhledem k tomu, že jsem pouze v bakalářském programu studia, zatím nemohu použít konkrétní didaktické metody. Těmi však navážu ve své diplomové práci, kterou mám v plánu psát na toto téma v navazujícím magisterském studiu. Tato kapitolka také obsahuje dva případy trestu smrti, každý z jiného úhlu pohledu.

Poslední kapitolou je praktická část. V té zjišťuji aktuální stav výuky problematiky trestu smrti na základních školách a pomocí dotazníkového šetření se snažím potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.

1. Penologie a trest

1.1 Trest

Trest jako obecný pojem znamená určitou sankci nebo postih za konkrétní jednání, které může mít povahu právní, ale i mimoprávní.¹ Znamená to, že trest nás může postihnout jak za porušení např. konkrétního právního předpisu (zákona), tak i za porušení společenských, mravních, sportovních či náboženských pravidel, na jejichž dodržování dohlíží určitá skupina nebo společenství. Tyto normy získaly svou váhu právě tím, že daná skupina či společenství lpí na udělování trestů za jejich porušení.

Trest z právního pohledu můžeme definovat různými způsoby, avšak většinou se společnost shoduje na tom, že trest je právní následek trestného činu, který je ukládaný výlučně trestním soudem.²

1.2 Penologie

Penologie je nauka, která se zabývá trestem a jeho účinkem. Zkoumá jevy, stavy a procesy, které souvisí se sociálně-psychologickou stránkou osobnosti a jejich vznik v důsledku aplikování trestu. Zkoumá také pachatele a jeho psychosociální realitu, zjednodušeně řečeno ji zajímá pachatelův věk, zdravotní stav, sociální zázemí, vzdělání atd. V rámci výchovného zacházení s odsouzeným v nápravném zařízení se snaží nalézt cestu, jakou se vydat, aby byl trest co nejefektivnější, a ačkoli je penologie především naukou o trestu odnětí svobody, snaží se nacházet alternativní způsoby trestů a ochranných opatření.³

Název je odvozen od latinského „poena“, což znamená „náhrada za vykonaný zločin“, tedy odplata – trest. Penologie má blízko ke kriminologii, na rozdíl od ní je však vědou aplikovanou, což znamená, že využívá svých poznatků a výzkumů ke konkrétním praktickým cílům (např. právě náprava a resocializace pachatele). Velký důraz je tak v penologii kladen na individuum, tedy na konkrétní osobu, které stanovuje individuální přístup v závislosti na uspokojování jeho potřeby, což má eliminovat riziko konfliktního jednání.⁴

¹ Účel trestu. Epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

² tamtéž

³ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 10. ISBN 978-80-7380-138-0.

⁴ tamtéž.

1.3 Účel trestu

Trestní zákon č. 140/1961 Sb. říkal, že účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.⁵

Tento trestní zákon z roku 1961 byl však v roce 2009 novelizován a jeho aktuální verze neboli Nový trestní zákoník z roku 2009 už ponechává definici účelu trestu otevřenou a výslovně se k němu nevyjadřuje.

Účel trestu popsala nejpřesněji ve své publikaci *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity* Vratislava Černíková: „Účelem trestu je přispět ke kontrole zločinnosti, chránit společnost před trestnými činy, odvracet trestné činy směřující proti právům a svobodám občanů, zabraňovat pachatelům v další trestné činnosti, vychovávat je v řádné občany, napravit je a současně působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Samotný trest vždy musí zůstat pouze prostředkem, jímž se společnost brání proti páchání trestných činů.“⁶

Můžeme ho však obecně rozdělit na tři teorie – absolutní, relativní a smíšenou.

Absolutní teorie spatřuje podstatu trestu v něm samotném a neshledává v něm vyšší sociální a společenské cíle. Trest je tak pouze určitou odplatou za spáchaný trestný čin.⁷ Odplatou však není myšlena pomsta, jakožto symbol odvety za něco zlého, ale jako postih za nerespektování zákonů.⁸

Relativní teorie naopak nevnímá trest pouze jako odplatu, ale spíše jako ochranu společnosti a jedince v této společnosti. Směřuje tak spíše k prevenci před spácháním trestného činu resocializací pachatele, tedy opětovným začleněním do společnosti.⁹

Smíšená teorie je tak logicky kompilací obou předchozích. Chápe trest jako odplatu za vykonaný trestný čin a zároveň směřuje pachatele k resocializaci, a tudíž k ochraně společnosti před dalšími podobnými trestnými činy. Odplata je tedy chápána jako jeden z účelů trestu, nikoli jako trest samotný. Tato teorie se výrazně uplatňuje i v českém trestněprávním prostředí.¹⁰

⁵ Zákon č. 140/1961 Sb., §23 Účel trestu.

⁶ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 27. ISBN 978-80-7380-138-0.

⁷ Účel trestu. Epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

⁸ MICHÁLEK, Emanuel. Pomsta a trest. Nase-rec.ujc.cas.cz [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6055>.

⁹ Účel trestu. Epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

¹⁰ tamtéž

1.4 Funkce trestu

Funkce trestu se vyvíjela postupně. Nejprve měl formu odplaty – jeho funkce byla vyrovnávací, cílem bylo způsobit újmu provinilci kvůli emocionálnímu uspokojení poškozeného, popřípadě pozůstalých. Tato funkce však sama o sobě nebyla dostatečnou ochranou společnosti, a tak vznikla další funkce trestu, funkce regulativní. Účelem této funkce je ochránit společnost před nebezpečným chováním stanovením podmínek trestní odpovědnosti a přesné definování sankcí za jejich porušení.¹¹

Člověk má vrozený smysl pro spravedlnost. Tento smysl nás tak vede k odměňování dobra a trestání zla. Také proto se dlouhou dobu přemítalo nad tím, zda má trest také funkci morální, tedy zda společenské svědomí inklinuje k potrestání zla. Moderní společnost však odmítá spojovat s trestným činem volbu mezi dobrem a zlem. Trest ztrácí „morální zbarvení“ a ocitá se jen jako výsledek přirozené reakce společnosti na spáchané zlo.¹²

Moderní společnost má ve své podstatě pouze tři možnosti, jak se bránit před zločinem:¹³

- vyloučení, izolace
- odstrašení, prevence
- náprava, resocializace

1.4.1 Vyloučení, izolace

Zde vycházíme z teorie, že kdo se jednou dopustí trestného činu, dopustí se jej znovu.

Vyloučením pachatele ze společnosti a izolací sledujeme současně dva cíle: ochránit společnost před deviantním či nebezpečným chováním pachatele a zároveň způsobit citelnou újmu právě tím, že jej od společnosti izolujeme, což v konečném důsledku může vést k jeho nápravě.¹⁴

Naprosté vyloučení však v dnešní společnosti není možné vzhledem k faktu, že i vězni, kteří si odpykávají výjimečný až doživotní trest odnětí svobody, mají právo na podmíněčné propuštění. Absolutní vyloučení ze společnosti je tak možné pouze popravou. V dřívějších dobách se uplatňovala tzv. deportace, tedy nucené odsunutí na odlehlé místo.

¹¹ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 28. ISBN 978-80-7380-138-0.

¹² MEZNÍK, Jiří, KALVODOVÁ, Věra a KUČHTA, Josef. Základy penologie. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 3. ISBN 80-210-1248-X.

¹³ Tamtéž

¹⁴ GRÍVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 178. ISBN 978-80-7478-614-3.

Tento způsob však dnešní trestněprávní společnost jako trest neakceptuje jak z ekonomických důvodů, tak i pro jeho nehumánnost.¹⁵

1.4.2 Odstrašení, prevence

Preventivní funkce trestu spočívá už v samotném exemplárním potrestání pachatele. Všichni, kdo by tedy měli tendence k trestnímu jednání či napodobování činů pachatele, vědí, jaký trest je může čekat, což by je od tohoto chování mělo odradit. Není jisté, zda účinek odstrašení spočívá v uvědomování si podmínek výkonu trestu, nebo rizika odsouzení ze strany společnosti.

Velmi přísná organizace při výkonu trestu nejspíš nemusí kýžený účinek odstrašení. Existuje totiž řada důkazů, že i nejpřísnější zacházení v rámci odnětí svobody není zárukou snížení obecné kriminality v dané společnosti. Vystává tu také morální stránka věci – je nemorální nechat odsouzeného v nehumánních podmínkách ne pro jeho zločiny, ale aby se naplnila odstrašující funkce pro společnost.¹⁶

1.4.3 Náprava, resocializace

Moderním způsobem obrany proti zločinnému chování společnosti je resocializace a reedukace pachatelů tak, aby po odpykání trestů změnili svůj postoj ke společenskému jednání z asociálního až deviantního na společensky přijatelnou normu. Teorie nápravy vězňů vychází z předpokladu, že zločinec má ke zločinnosti důvody a motivy, které se dají změnit či napravit.¹⁷

1.5 Druhy trestů

Český trestní zákoník, respektive paragraf číslo 52 definuje, jaké druhy trestů se na našem území mohou za trestné činy ukládat:¹⁸

- odnětí svobody
- domácí vězení
- obecně prospěšné práce
- propadnutí majetku
- peněžitý trest

¹⁵ MEZNÍK, Jiří, KALVODOVÁ, Věra a KUČHTA, Josef. Základy penologie. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 3-7. ISBN 80-210-1248-X.

¹⁶ tamtéž

¹⁷ tamtéž

¹⁸ Trestní zákoník zákon č.40/2009 Sb. §52

- propadnutí věci
- zákaz činnosti
- zákaz pobytu
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání
- ztrátu vojenské hodnosti
- vyhoštění

Obecně všechny tresty, které nesouvisí s bezprostředním odnětím svobody, nazýváme *alternativními tresty*. Alternativa v tomto smyslu znamená, že pachatel nenastoupí k výkonu trestu do vězení. Z tohoto označení tak obrazně vypadá ztráta čestných titulů nebo vyznamenání a ztráta vojenské hodnosti, protože tyto tresty lze udělit pouze v případě, že soud odsoudí pachatele k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V užším slova smyslu je to „náhrada“ za odnětí svobody, což v českém trestněprávním prostředí znamená domácí vězení, obecně prospěšné práce a za určitých podmínek i peněžitý trest nebo podmíněné odsouzení s dohledem.

Alternativní tresty jsou tak volbou pro pachatele, kteří jsou reálně schopní splnit podmínky těchto trestů. V ponechání pachatele na svobodě je jim předána důvěra, že i bez vězení se dokážou napravit, proto je třeba pečlivě volit, zda se alternativní trest k pachateli hodí a nebude i nadále vykonávat trestnou činnost. Mezi hlavní výhody alternativních trestů patří snížení finančních nákladů spojených s výkonem trestu, uvolnění věznic pro pachatele závažnějších trestných činů, ale i eliminace negativního vlivu způsobeného pobytu ve vězení.¹⁹

¹⁹ Alternativní tresty. Justice.cz [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace>

2 Úvod do problematiky trestu smrti

Trest smrti, nejvyšší trest nebo absolutní trest je státem nařízené usmrcení neboli poprava odsouzeného člověka za velmi brutální či velmi závažné zločiny, dříve označovány také jako „*hrdelní zločiny*“. Tuto problematiku bychom mohli označit za jedno z nejdiskutovanějších témat.

Trest smrti je pravděpodobně stejně starý jako lidstvo samo. Jako jeden z prvních důkazů nám o tom svědčí rytiny v paleolitických jeskyních v Addauře na Sicílii, kde můžeme vidět několik lidských postav stojících kolem svázaného člověka, který má na sobě provaz připevněný tak, aby se škrtil, když se pokusí vstát.²⁰ Výskyt trestu smrti můžeme mapovat prakticky ve všech starověkých a středověkých společenstvích a státních útvarech, a ačkoli měl rozličnou formu, zůstávalo mu a stále zůstává jedno společné „know how“, které se přeneslo až do definice trestu smrti v moderní době: *trest smrti je státem aprobované usmrcení člověka jako trest za jeho delikt*.²¹

V zákoně se s kodifikovanou formou poprvé setkáváme v babylonském Chammurapiho zákoníku z 18. století př. n. l. Tento zákoník tehdy popisoval 25 hrdelních zločinů. Chammurapiho zákoník se tak stává faktickou předlohou pro zákony Židů, islámské právo šarí'a, ale i pro středověké evropské právo například Řecka a Říma. Kupříkladu Hebrejský zákoník nařizoval trest smrti za úkladnou vraždu, útok na otce či matku, únos otce či matky, nebo dokonce jejich prokletí. Ve starověkém Řecku se trest smrti ukládal za vraždu a další závažné trestné činy. Ve starém Římě patřilo mezi hrdelní zločiny převážně čarodějnictví, ale i vražda či křivá přísaha vysokého úředníka.

Obecně by se však dalo říci, že trest smrti byl v minulosti ukládán za majetkové či násilné trestné činy, ale i homosexuální a jinak sexuálně orientované chování.

Odkazy na oprávnění trestu smrti Bohem najdeme také v Bibli, konkrétně v knize Genesis: „*Kdokoli by vylil krev člověka, skrze člověka bude vylita krev jeho, neboť k obrazu svému učinil Bůh člověka.*“ (Bible, Genesis 9:6) Církevní právo však zakazovalo prolévat krev, takže v případech kacířství pouze určilo vinu a předalo obviněného světským úřadům.²² Trest smrti byl tak zdánlivě „posvěcen“ božskými zákony a jeho obliba ve středověku stoupala stejně strmě jako jeho krutost. Popravy vzbuzovaly u lidí značnou pozornost a celá staletí se věřilo, že veřejné exekuce jsou nutné a mají na lidi velký efekt odstrašení.

²⁰ LYONS, Lewis. Historie trestu. Praha: Svojtka, 2004. s. 155. ISBN 80-7352-021-4.

²¹ Trest smrti [online]. Iuridictum, 2006 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Trest_smrti

²² LYONS, Lewis. Historie trestu. Praha: Svojtka, 2004. s. 156. ISBN 80-7352-021-4

To se však v novověku, především v letech Velké francouzské revoluce, ukázalo jako velký omyl – z častých poprav se naopak stal fenomén a čím více jich lidé viděli, tím více je přitahovaly jako zvrhlá zábava.

V době osvícenství se již ve vyspělých státech před absolutním trestem upřednostňovalo doživotí, popřípadě doživotní otroctví. Italský filozof a profesor práv na univerzitě v Miláně Cesar Becarria (1734-1798) totiž vydal dílo s názvem *O zločinech a trestech*, kde veřejně zavrhoval trest smrti jako neefektivní. Tento spis ovlivnil ve své době spoustu tehdejších myslitelů, ke kterým však rozhodně nepatřil Jean Jacques Rousseau. Ten se ve svém díle *O společenské smlouvě* projevil jako velký zastánce trestu smrti, ačkoli se stavěl proti jeho nadužívání.²³

Popravy však ze světa nikdy tak úplně nevymizely, ačkoli v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech Evropská unie trest smrti nepovoluje, stále na světě existuje více než 55 států, kteří jej v současné chvíli mají zavedený.²⁴

²³ LIŠKA, Otakar. Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s.11.

²⁴ Trest smrti v Evropě a ve světě. Europarl.europa.eu [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/world/20190212STO25910/trest-smrti-v-evrope-a-ve-svete-fakta-a-cisla>.

3 Trest smrti v Československu

3.1 Středověk

Stejně jako v mnoha jiných zemích byly i na našem území popravky součástí trestního práva od nepaměti a přesný začátek nelze dokonale zmapovat. Ještě staří Slované používali jako nejtvrďší trest vyhnanství a první popravu zaznamenává až Kosmas ve své kronice za vlády kněžny Libuše.

První zprávy o soudnictví na našem území můžeme nalézt v tzv. Fuldských análech z roku 849. Zpočátku platilo však především právo zvykové, které se drželo zavedených obyčejů a zákon se měnil pouze v případě, když chtěli změnit stávající zvyk. Až do konce 14. století byly typickým soudním procesem tzv. *ordálová soudní řízení* neboli *Boží soudy*. Ty se uskutečňovaly za předpokladu, že ani jedna strana nemohla dokázat vinu či nevinu, a proto musel rozhodnout Bůh. Soudci zde tedy nerozhodovali, pouze dohlíželi, zda jsou dodržována pravidla, a poté sdělili výsledek, který neunesl žádnou kritiku – byl to výsledek božího rozhodnutí.

Od ordálových řízení se postupně pouštělo. Česká justice se ubírala od domluv k prvním kodifikovaným zákoníkům, jako třeba Koldínův zákoník, kde byly poprvé zakotveny také tresty smrti. Smrt na šibenici hrozila především prokázaným zlodějům z nižších vrstev. Stětí zase vrahům a upálení na hranici žhářům, domnělým čarodějnicím a sodomitům. Zvláště brutální vraždy se trestaly lámáním v kole, což mohlo být ztíženo např. vláčením odsouzeného na popraviště za koně.²⁵

3.2 Novověk

K prvnímu zrušení trestu smrti na našem území došlo za vlády Josefa II. (1780-1790) *Všeobecným zákoníkem o zločinech a trestech na ně* z roku 1787, který byl ovlivněn Baccariiovým spisem. Tresty smrti byly tak úplně zrušeny a ponechány jen na doby „nouzového stavu“. Nejvyšším trestem se tak mělo stát vězení, anebo odchod na nucené práce, kdy byli odsouzenci využíváni k vlečení lodi po Dunaji.

Několik let po Josefově smrti byl však dekretem z 2. ledna 1795 trest smrti znovu zaveden, a to především za velezradu a pokus o ni. Trest smrti byl tak platný ve všech českých trestních zákonících až do roku 1990. *Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích*, který byl na našem území platný téměř sto let, ukládal trest smrti za poměrně malý vzorek trestných činů: za úkladnou vraždu, loupežné zabití, zlomyslné poškození cizího majetku, kdy byla

²⁵ ŠINDELÁŘ, Vladimír. Cesta na popraviště. Písek: Praam, 2001. s. 6. ISBN 80-903002-4-3.

způsobena smrt, kterou mohl pachatel předvídat; za žhářství, pokud jím byla způsobena smrt, kterou mohl pachatel předvídat, a za vzbouření v době stanného práva.²⁶

3.3 První republika

Trest smrti zůstal v platnosti také v období let 1918–1938, tehdy však byl spíše formalitou vzhledem k tomu, že zákon č. 91/1934 Sb. umožňoval ukládat trest doživotního žaláře či žaláře v délce trvání 15 až 30 let v závislosti na závažnosti zločinu právě místo trestu smrti. Přesto bylo v těchto letech popraveno asi 20 osob.

První československý prezident, Tomáš Garrigue Masaryk, byl známý odpůrce trestu smrti. Veřejně proti němu vystupoval ještě před zvolením do prezidentské funkce. Tvrdil, že tresty smrti jsou nejsurovější zbytky středověké inkvizice, a proto během svého funkčního období nechal více jak 400 rozsudků trestu smrti zmírnit na doživotí. Všem odsouzeným se milosti však nedostalo. Masaryk podepsal za svou funkci celkem devět rozsudků trestu smrti především za zvlášť brutální trestné činy, jako jsou těžká znásilnění, loupeže a několikanásobné vraždy. Na popravišti tehdy skončilo jen devět lidí a trest smrti se vykonával oběšením. Mezi nejznámější odsouzené z dob Masarykových patří například vrah dvou řezníků z Kardašovy Řečice Ludvík Novák, který se v roce 1922 stal prvním popraveným v nově vzniklém Československu.²⁷

3.4 Situace po německé okupaci

Radikální změna situace nastala po 15. březnu 1939, tedy po německé okupaci. V té době nechvalně proslula pankrácká věznice, kde v tzv. *sekýrárně* nechali nacisté zkonstruovat gilotinu, protože v průběhu druhé světové války začalo být zřejmé, že kapacita katoven na území Říše nezvládá takový nápor odsouzených, a tak se rozšířila „sít“ popravčích místností právě i do Prahy. Gilotina byla podle nacistických funkcionářů rychlou a levnou záležitostí, a tak nebylo výjimkou, že v jeden den zvládli poslat na smrt čtyři až šest vězňů. V den zahájení provozu pankrácké sekýrárny, konkrétně 5. dubna 1943, kat Alois Weiss a jeho pacholci popravili prvních pět obětí. Ty postupně přibývaly, 4. srpna 1944 jich za den přišlo o život 29 a konečný součet čítá 1079 obětí. Osud gilotiny z pankrácké sekýrárny se zdál být zpečetěn 30. dubna 1945, kdy ji na rozkaz vládního rady Sauerbrucha vězeňští dozorcí rozmontovali a z několika míst hodili do Vltavy. Odtud byla však po osvobození vytažena,

²⁶ LIŠKA, Otakar. Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 17-21.

²⁷ tamtéž

znovu smontována a dnes ji můžeme vidět jako součást pankráckého památníku pro oběti nacismu.

Zvláštní kapitolou našich dějin jsou tzv. *retribuční řízení*, ke kterým byly zřízeny mimořádné lidové soudy, jež trestaly válečné zločince, zrádce a kolaboranty. Tento fenomén nebyl v poválečném světě ničím výjimečným – země okupované nacistickým Německem měly tendence přísně trestat všechny, kdo spolupracovali s okupačním režimem.

V českých zemích byl podkladem pro trestání válečných zločinců prezidentský dekret č. 16 ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů. Mimořádné lidové soudy byly zřízeny v sídlech krajských soudů, avšak když bylo potřeba, mohl senát zasedat ve kterémkoli místě soudního obvodu. Trest smrti se na odsouzeném vykonával zpravidla do dvou hodin od vynesení rozsudku, na výslovnou prosbu mohla být lhůta prodloužena až o hodinu. Pokud se jednalo o proces v nepřítomnosti obžalovaného, exekuce proběhla do 24 hodin od dopadení.

Platnost retribučních dekretů skončila 4. května 1947, nedokončené případy se předaly do rukou řádným soudům. Za dobu trvání retribučních soudů bylo k trestu smrti odsouzeno více než 730 lidí, není však novou informací, že mimořádné lidové soudy často sloužily také k vyřizování osobních účtů a spousta lidí byla odsouzena neprávem. Zásadně negativně to také ovlivnilo naši politickou scénu, protože lidé odsouzení mimořádným lidovým soudem byli zbaveni volebního práva, což nahrálo především Komunistické straně Československa, neboť jim to usnadnilo vyhrát parlamentní volby.

Koncem 40. let, po únorovém převratu v roce 1948, začali komunisté upevňovat svou moc a postavení pomocí obrovských vykonstruovaných procesů s lidmi, jež měli být údajně součástí opozice. Procesům často předcházela připravená a plánovaná provokace ze stran StB, kteří se snažili zachytit jakýkoli náznak nesouhlasu s komunistickou stranou. Dotyčného pak dlouze vyslyšali, k čemuž častokrát použili i donucovací prostředky a mučení. Výpovědi vyslyšaných byly většinou předem připravené a obviněný, ze snahy zachránit se před dalším týráním, výpověď podepsal. Tyto procesy měly v drtivé většině případů předem připravený scénář s postupy i obsazením.

Podle § 59 trestního zákona Sb. Z 12. 7. 1950 byl trest smrti vykonáván oběšením, princip však nespočíval ve zlomení vazů, ale v udušení, protože se nepoužíval způsob oprátky, ale škrtidla, které bylo zavěšeno kladku. V době zvýšení ohrožení státu se exekuce případně řešila zastřelením.

Původně byly takovéto šibenice v každé krajské věznici, ale v průběhu roku se popravy centralizovaly do Prahy. V této době mohl soud uložit absolutní trest za 25 různých trestných

činů, především proti republice a za vojenské trestné činy. V mnohých případech byl trest smrti jediným možným způsobem sankce.

V děsivém období 50. let bylo popraveno 234 z čehož 189 pro politické trestné činy. V této době bylo také uděleno pouze 20 prezidentských milostí, což je ostrý kontrast oproti mírumilovné vládě v období První republiky.²⁸

3.5 Situace od 60. let 20. století

Trest smrti se v Československu i v 60. letech nadále vykonával oběšením, avšak s tím rozdílem, že „hlavní roli“ převzala oprátka, nikoli škrtidlo, a smrt tak nastala v podstatě okamžitě. Exekuce se prováděly v popravčí místnosti pankrácké věznice.

Novela trestního zákona v roce 1973 povolovala místo absolutního trestu uložit výjimečný trest v délce trvání od 15 do 25 let, pokud soud shledal tento trest za dostatečný. Tato úprava trvala až do roku 1990, kdy byl zákonem č. 175/1990 Sb. trest smrti definitivně zrušen.²⁹

Poslední poprava v Praze se konala 2. února 1989, obětí byl pětinasobný vrah a recidivista Vladimír Lulek. Poslední poprava na území celého Československa se odehrála v Bratislavě, kdy byl na smrt poslán slovenský občan Štefan Svitek, který v roce 1987 brutálně zavraždil svou těhotnou manželku a dvě malé dcery. Bratislavská popravčí místnost se na něm zavřela 8. června 1989.³⁰

²⁸ LIŠKA, Otakar. Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 13.

²⁹ Tamtéž. s. 17-22.

³⁰ Tamtéž. s. 17-22.

4 Historické techniky trestu smrti

Ke starodávným popravčím rituálům patřilo upálení, utopení a zahrabání zaživa. Tyto formy byly dochovány až do začátku 17. století. Postupně však byly „vymazány“ a nahrazeny spíše teatrálnějšími způsoby exekuce.

Všechny tyto úkony mělo jedno společné – cílem bylo úplně zničit popraveného tak, že z něj nezbylo zhora nic. Souviselo to především s tím, že se těmito akty snažili očistit společnost od zločinů, které narušovaly mravní a náboženský řád. Náboženství zakazovalo prolévat krev, a tak nechali přírodní očištné živly, aby dělaly svou práci bez přičinění kata.

Do jisté míry bylo takovým očištným rituálem také **oběšení**, protože zločinec byl vydán napospas větru, jako dalšímu z živlů.

Velmi rozšířeným trestem bylo **topení**, které sice bylo vyhrazeno především ženám, ale často končili pod vodou i muži. Trest smrti utopením se udával především osobám, které zvláště závažně porušily mravní normy, jako třeba kacíři, cizoložníci nebo vražedkyně dětí. Utopení se spojovalo s očištnou silou vody, která měla odplavit tyto hrůzné hříchy.

Stejně rozsáhlým trestem bylo **upálení**. To se spojuje především s kacířstvím, čarodějnictvím, sodomií a falšováním mincí. Upálení se dočkalo největšího rozmachu v 16. století v době protireformace a upevňování církevní morálky. Příkladem by mohlo být upálení Mistra Jana Husa. Tento způsob poprav byl však nákladný, zdoluhavý a velmi bolestivý, protože se čekalo až dokud z odsouzeného nezbude jen popel. To mělo zařídit, že se od města odvrátí boží hněv, protože zločinec byl dokonale zničen.

Lámání kolem, rozčtvrcení nebo rozsekání byly další druhy poprav, které byly v této době velice oblíbené. Ty už neměly žádnou souvislost s očišťujícím účinkem společnosti, ale jejich cílem byly především odplata a odstrašení, a tak se udělovaly za zvláště těžké zločiny jako mnohonásobné vraždy nebo politická zrada.

Od 17. století byly nejčastějšími způsoby poprava na šibenici a stětí. Těmi se pykalo za nejběžnější zločiny jako vražda a krádež. Oběšení patřilo ke zvláště potupným trestům nejen pro odsouzeného, ale celou jeho rodinu. Po pověšení zůstal odsouzenec na šibenici viset tak dlouho, dokud jeho tělo úplně nezetlelo. Jeho mrtvola nemohla být ani řádně pohřbena a on tak zůstal pro celé město výstrahou.

U všech trestů, ať už byly jakkoli strašné, však platilo, že čím horší delikt, tím zostřenější samotný trest byl. Lámání v kole byli například bití tolika ranami, kolika zločinů se dopustili, oběšencům za krádež zase byla useknuta ruka, kterou předmět odebrali. Na druhou stranu, tresty byly často mírněny, například tím, že si příbuzní mohli ihned po popravě odvést tělo exekuovaného k řádnému pohřbení.

V tehdejší společnosti se za zločin považovala také sebevražda, takže pokud uprchl zločinec odsouzený k trestu smrti a spáchal sebevraždu ještě před tím, než ho stihli chytit, zamýšlený trest se většinou odehrál na jeho mrtvém těle. V té době ještě lidé nedokázali přesně určit, zda a v jakém momentě je už tělo mrtvé, proto pokračovali ve vykonávání trestu i na zdánlivě mrtvém těle.³¹

Do 19. století se ve společnosti dochovalo pouze stětí a oběšení (které se mimo jiné v určitých státech praktikuje dodnes), protože se obecně považovaly za nejméně kruté a bolestivé.³²

Nicméně všechny popravy se konaly veřejně, protože absolutní trest přestal mít funkci očištnou, ale nabral funkci odstrašující a odplatnou, což přetrvává i v moderní době. Povětšinou je právě odstrašení a odplata tím nejčastějším argumentem zastánců absolutního trestu.

4.1 Zvířata v roli popravčích

Vykonání trestu smrti pomocí zvířat je snad nejstarší praktikou vůbec. Už v sedmém století před Kristem byl asyrský král Aššurbanipal znám tím, že předhazoval vězně obrovským dogám. V Egyptě dávali přednost krokodýlům, na Srí Lance speciálně vycvičení sloni vyhazovali odsouzence vysoko do vzduchu, aby je následně nabodli na své kly. Germáni měli vyhrazený trest speciálně pro ženy – nechali je přivázat za vlasy k divokému koni a usmýkali je k smrti.

Koně také sloužili jako popravčí už ve starověku – odsouzence přivázali za údy ke čtyřem koním tak, aby je roztrhli, když se každý rozjede na jinou stranu. Takto se ve středověku trestala například šlechta usvědčená z křivé přísahy. V Jižní a Střední Americe a také v některých oblastech Afriky byla divoká zvířata nahrazena blanokřídlym hmyzem. Častokrát to platilo za horší smrt, než být roztrhán psem či rozdupán stádem koňů, protože například stěhovaví mravenci cestují po milionech a sežerou vše, co jim přijde do cesty. Jsou schopni za osmačtyřicet hodin obrát lidské tělo tak, že z něj zbude jen kostra. Ušetřeny nebyly například ani včely, vosy, piraně, žraloci nebo murény.

Zvířata k hrdelním trestům v největší míře užívali Římané. Odsouzené k utopení nejdříve zašili do pytle s kohouty, opicí, hadem, psem nebo kočkou a až poté hodili do vody. Tento trest používali mimochodem ještě v 18. století v Turecku pro cizoložné ženy.

³¹ DÜLMEN, Richard van a ČADSKÝ, Vladimír. Divadlo hrůzy: soudní praxe a trestní rituály v raném novověku. Praha: Rybka, 2001. s. 98-115. ISBN 80-86182-44-4.

³² Tamtéž, s. 148

Zcela legálním trestem bylo také předhazování vězňů divokým šelmám, což mimochodem sloužilo jako jeden z hlavních bodů v amfiteátrech. Zvířata nesloužila Římanům jen jako popravčí četa pro výkon spravedlnosti ale především k pobavení. Nevinná zvěř tak častokrát byla sama odsouzena k trestu smrti.³³

4.2 Smrtící půst

Ve středověké Evropě byl trest hladem vyhrazen převážně duchovním, jelikož církevní právo zakazovalo „prolévat krev“. Viníka zavřeli do železné nebo dřevěné klece, kde umíral často i několik týdnů a nechali jej viset v průčelí radnic, či kostelů. V zimě však umírání značně zrychlovaly mrazy. Provinilcova mrtvola zůstávala v kleci většinou až do doby, než úplně shnila a jeho kosti se rozpadly.

Smrtící půst se také pojí s trestem „pohřbívání zaživa“, který byl především doménou provinilých žen. Tento trest byl vyhrazen pro vražedkyně dětí nebo cizoložné ženy. Ženu většinou svázali do kozelce a vhodili do předem připravené jámy pod šibenici. V závislosti na krutosti jejího provinění mohl být trest ztřeštěn například probodnutím kulem. Tento způsob byl oblíbený také v českých zemích a celé Evropě až do 17. století.³⁴

Afrika se nechvalně zapsala do historie trestů mnohem později, přesněji v roce 1975, kdy vláda prvního angolského prezidenta používala trest smrti vyhladověním v maličkých celách pro vězně podezřelé ze spolčování s odbojovou skupinou. Ani moderní dějiny Evropy nejsou ušetřeny tak barbarskému způsobu poprav, jako je vyhladovění. V nacistickém Německu byla smrt hladem a žízni běžnou rutinou pro vězně v koncentračních táborech.³⁵

Ve sklepení evropských hradů a zámků můžeme najít temné kobky, které dostaly příznačný název „hladomorny“. Podle různých legend sloužily tyto hladomorny jako trest pro odpůrce hradních pánů nebo pro nevěrné manželky. V hladomornách měli odsouzenci zemřít hladem, žízni a zimou, avšak poslední archeologické výzkumy tvrdí, že tyto „běžné“ hladomorny, které se nachází pod hlavní hradní věží, sloužily spíše jako ekvivalent středověké lednice a zásobárny jídla pro vojáky, kteří střežili hrad při obléhání. Ty „pravé“ hladomorny sloužící k trestu byly údajně mimo hlavní budovy hradu, pryč od všeho a všech.³⁶

³³ MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. s. 44. ISBN 80-86182-05-3.

³⁴ DÜLMEN, Richard van a ČADSKÝ, Vladimír. Divadlo hrůzy: soudní praxe a trestní rituály v raném novověku. Praha: Rybka, 2001. s. 98. ISBN 80-86182-44-4.

³⁵ MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. s. 44. ISBN 80-86182-05-3.

³⁶ Středověké hladomorny. Enigmaplus.cz [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://enigmaplus.cz/stredoveke-hladomorny-jak-to-s-nimi-bylo-doopravdy/>

4.3 Lámání kolem

Trest, který spočíval v přelámání kostí v těle připevněnému ke kolu, je považován jako další z řady velice starých popravčích praktik. Populární byl především v Evropě a v roce 1532 zavedl Karel V. tento trest oficiálně na území svaté říše římské národa německého. V Německu se tak lámání kolem stalo docela běžným trestem.³⁷

Lámání kolem byl neobyčejně krutý druh trestu, a právě proto byl vyhraněn jen za ty nejzávažnější zločiny, jako jsou mnohonásobné nebo zvláště brutální vraždy, kanibalismus, loupežná přepadení či znásilnění panny. Zároveň bylo lámání kolem vyhraněno mužům, neslušelo se, aby do kola byla vpletena žena – mohlo by se totiž například stát, že by jí bylo vidět pod sukni. Součástí trestu bylo také vztyčení kola, do kterého byl odsouzený vpleten. Tělo bylo poté necháno napospas dravým ptákům. V tomto případě jde spíše o projev opovržení nad provinilcem.

Lámání kolem se nevyhnulo ani našim luhům a hájům. První poprava tímto způsobem se konala již ve 12. století na dvoře knížete Soběslava I. Ten nechal takto potrestat usvědčeného spiklence.³⁸ Nejznámějším „rozlámaným“ zločincem na našem území byl Martin Roháč – velitel loupežnické bandy, která měla na svědomí 59 loupežných vražd za pouhé tři roky.³⁹

Většina území Evropy od lámání končetin časem ustoupila a nahrazovala jej jinými hrdelními tresty, avšak například v Prusku se tato praktika objevovala ještě do první poloviny 19. století.⁴⁰

4.4 Stětí

Stětí spočívá v absolutní dekapitaci (useknutí) hlavy. Nedokážeme s jistotou říci, jak starý tento druh popravky je, avšak scény zobrazující stínání hlav můžeme najít již na egyptských obrazech z 12. století př.n.l. Je vysoce pravděpodobné, že se tento trest objevil již v době bronzové současně se sečnými zbraněmi.

Technika, jakou byla hlava od těla oddělena, závisela na použití sečného nástroje tedy buď meče, nebo sekery. Například v Anglii a Rusku preferovali sekery, naopak ve Francii, Itálii a Španělsku spíše meče. Přestože je cíl v obou případech stejný – oddělit hlavu od těla, v úvahu připadá několik postupů, jak to provést. Při setnutí sekerou je jen jedna možnost: odsouzený položí krk na špalek a těžké ostří plnou vahou udeří. Naproti tomu u meče připadá v úvahu více

³⁷ MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. s. 155. ISBN 80-86182-05-3.

³⁸ Lámání kolem [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.dotyk.cz/magazin/lamani-kolem-poprava-3000313.html>

³⁹ Martin Roháč. Kriminalistika.eu [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <http://kriminalistika.eu/muzeumzla/rohac/rohac.html>

⁴⁰ MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. 156. ISBN 80-86182-05-3.

postupů. Při prvním si odsouzený klekne podobně jako při popravě sekyrou a položí hlavu na špalek. Ruce má svázané za zády, jen ve výjimečných případech bylo povoleno mít je volné. Při druhém obžalovaný vzpřímeně klečel nebo seděl na patách, hlavu měl v jedné ose s tělem a bradu přitáhl k hrudi, aby vystavil katovi co nejvíce šíji.⁴¹

O mimořádnou dávku katovy zručnosti si říkalo stětí ve stoje. To však bylo praktikováno především v Číně, a to pro významné osobnosti, které se setkaly s císařem.⁴²

Původně bylo stětí určeno pro všechny provinilce bez rozdílu společenského postavení, postupem času se z něj však stal způsob vyhrazený pouze šlechtě –vzhledem ke složitosti jiných hrdelních trestů se na něj pohlíželo jako na „prostý trest smrti“ (ve smyslu bezbolestný, jednoduchý, nechybový).⁴³

Ačkoli se princip zdál relativně jednoduchý, vykonání takového rozsudku zcela záviselo na katově šikovnosti. Záleželo totiž pouze na něm, zda se mu podaří hlavu oddělit prvním úderem, nebo bude muset tít několikrát. Nástroje určené k dekapitaci, tedy meče a sekery, byly těžké, proto, by se mohlo zdát, že vše vždy proběhlo hladce, ale protože krkem probíhá páteř, je odolnější, než by se na první pohled mohlo zdát. O tom svědčí také fakt, že ne každá poprava stětím se povedla napoprvé. Příkladem za všechny byla veřejná poprava Marie Stuartovny, jejíž hlavu se katovi podařilo setnout až napotřetí.⁴⁴ Také hlava zakladatele utopického socialismu Thomase Mora padla až po čtvrté ráně sekerou.⁴⁵

4.5 Gilotina

Když Ústavní shromáždění ve Francii schválilo 3. května roku 1791 zákon, že všichni zločinci, odsouzeni k trestu smrti, budou stínáni, začal jistý doktor Guillotine shromažďovat informace, jak toho dosáhnout co nejefektivněji. Vydal se proto do Anglie na obhlídku jejich vražedného stroje, zvaného gibbet. Na náměstí v Halifaxu stálo toto zařízení již od první poloviny 13. století a v Anglii se používal především na popravy usvědčených zlodějů, kteří prokazatelně ukradli zboží za více než 13 a půl pence. Gibbet se skládal z dvojice vzpřímených kůlů, mezi kterými byla dlouhá a těžká čepel, vsazená do dřevěného špalku. Když se uvolnily zajišťovací kolíky, čepel se zřítíla přímo na krk ležícího odsouzence a oddělila mu hlavu.

⁴¹ tamtéž

⁴² Tresty smrti. Hrdelnipravo.cz [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <http://www.hrdelnipravo.cz/poprawy/tresty-smrti.html>.

⁴³ MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. s. 223. ISBN 80-86182-05-3.

⁴⁴ Marie Stuartovna. Royal-history.sweb.cz [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <http://royal-history.sweb.cz/m.html>

⁴⁵ Tresty smrti. Hrdelnipravo.cz [online]. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <http://www.hrdelnipravo.cz/poprawy/tresty-smrti.html>

Myšlenka nástroje, který by hlavu srážel přesně a bez větší námahy, Guillotina nadchla. Nechal svého přítele, doktora Louise, aby za pomoci německého tesaře sestavil zařízení podobné právě anglickému gibbetu. A tak se zrodila gilotina, vyrobená ze dvou 3 metry vysokých sloupů, které byly od sebe vzdálené 60 cm. Na rozdíl od gibbetu byla čepel na místě přidržována jezdcem a zatížena těžkým závažím. Zlepšením bylo také vahadlo, deska, k níž se přivazoval odsouzený. Ležel pod čepelí ve svislé poloze a nemohl se pohnout, tudíž čepel nemohla cíl minout, což se při popravách mečem či sekerou stávalo poměrně často.⁴⁶ Největší benefit tohoto nástroje tkvěl v rychlosti a preciznosti jeho práce. Od příchodu na popravěštní to byla jen otázka sekund, než byl odsouzený mrtev.

Na poli popravčích nástrojů rozpoutala gilotina obrovskou revoluci. Představovala účinný a zároveň rovnostářský způsob, jak sprovodit odsouzence ze světa. Pod gilotinou mohl každý zemřít jako šlechtic.⁴⁷ Největší slávy se gilotině dostalo právě v „rodné“ Francii. Ve víru Velké francouzské revoluce se prakticky nezastavila, protože během jednoho roku bylo setnuto více než 15 000 hlav včetně krále Ludvíka XVI a jeho ženy, královny Marie Antoinetty.⁴⁸

⁴⁶ LYONS, Lewis. Historie trestu: justiční tresty od dávných dob po současnost. Praha: Svojtka & Co., 2004. s. 165. ISBN 80-7352-021-4.

⁴⁷ tamtéž

⁴⁸ MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. s. 274. ISBN 80-86182-05-3.

5 Trest smrti v současnosti

V současnosti je možné trest smrti provést v 56 státech světa. Tyto státy lze však rozdělit do skupinky těch, kteří trest smrti aktivně využívají, a těch, kteří na něj uvalili tzv. moratorium, laicky řečeno odklad, kdy se exekuce aktivně nevykonávají.

Příklady států první skupiny, kde se trest smrti aktivně vykonává jsou:⁴⁹

- Čína
- Írán
- Saudská Arábie
- Irák
- Egypt
- USA
- Pákistán
- Somálsko
- Jižní Súdán
- Jemen
- Bahrajn
- Singapur
- Japonsko
- Bělorusko
- Bangladéš
- Botswana
- Súdán
- Severní Korea
- Sýrie
- Vietnam

Příklady států druhé skupiny, tedy těch, jejichž obnova absolutního trestu závisí na vládě daného státu a popravy se v posledních deseti letech neuskutečnily, jsou:⁵⁰

- Tádžikistán
- Srí Lanka
- Zimbabwe
- Myanmar
- Maroko
- Trinidad a Tobago
- Tanzanie
- Rusko
- Etiopie
- Laos

⁴⁹ Tresty smrti. Amnesty.cz [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trest-smrti>.

⁵⁰ The death penalty around the world. Diplomatie.gouv.fr [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/human-rights/death-penalty/the-death-penalty-around-the-world>.

- Keňa
- Jamajka
- Tunisko
- Uganda
- Zambie
- Libanon
- Kuba
- Bahamy
- Nigérie
- Maledivy

Největší počet poprav se v obecném a dlouhodobém trendu odehrává v Číně, avšak konkrétní číslo je spíše spekulací, protože tamní úřady vedou záznam o exekuci jako tajnou vládní informaci. Je však pravděpodobné, že ročně je v Číně posláno na smrt více než tisíc osob. V Číně je také možné dostat trest smrti kromě násilných trestných činů také za „narušování stability státu“, což zahrnuje například pašování drog nebo hospodářské trestné činy, jako jsou finanční podvody či korupce.

Organizace angažující se v oblasti prosazování lidských práv opakovaně vyzývají čínskou vládu, aby byla v číslech o vykonaných popravách transparentní, avšak tamní komunistický režim je neúprosný. Okolní svět tak musí spoléhat pouze na svědectví jejich obyvatel.

Druhou příčku v posledních letech obsazuje Írán, který jako jedna z mála zemí bere právo Šaría jako jediný právní pramen, z čehož plynou jisté „závazky“, jako je náboženská policie – smrt tedy v této zemi hrozí za homosexuální styk, nevěru či vzepření se Alláhovi. Írán je také jedna ze zemí, kde absolutním trestem „nešetří“ ani v případě mladistvých a dětí.

Saudská Arábie, stejně jako Írán, má svůj jediný právní systém zakotvený v islámském právu šaría. A stejně tak jako Írán, nechává své obyvatele popravit i za nenásilné trestné činy jako nemanželský či homosexuální styk nebo zřeknutí se náboženství. V posledních letech se pohybuje na třetích příčkách v počtu vykonaných poprav ročně.

V roce 2004 byl znovuzaveden trest smrti také v Iráku. Od tohoto roku bylo v zemi provedeno každoročně na sto poprav a vyřčeno tisíce rozsudků o trestu smrti, které zahrnují především trestné činy jako vražda, vlastizrada, znásilnění, terorismus, ale i politická špionáž či pašování drog.⁵¹

⁵¹ Death penalty in Iraq. Worldcoalition.org [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <http://www.worldcoalition.org/UNFAIR-TRIALS-AND-THE-DEATH-PENALTY-FOR-TERRORISM-IN-IRAQ.html>

Za nenásilné trestné činy je možný trest smrti také ve Vietnamu, kde se takto trestá například korupce. V Severní Koreji jsou lidé mimo jiné popravováni za špionáž, šíření „škodlivých informací“ nebo za distribuci náboženských materiálů (např. bible).

Jediným evropským státem, který má trest smrti stále aktivně zakotvený ve svém trestním právu, je Bělorusko. To v roce 1996 vyhlásilo občanské referendum o trestu smrti, avšak 80 % tamních obyvatel se vyslovilo pro jeho ponechání. Od roku 1991, kdy se Bělorusko osamostatnilo, nechalo popravit více než 400 lidí, avšak přesná čísla s jistotou nevíme – Bělorusko, stejně jako Čína, ponechává tuto problematiku jako státní tajemství. Co však o běloruských popravách můžeme s jistotou říci, je fakt, že příbuzní exekovaných osob nejsou předem obeznámeni o datu ani místě, kde se poprava uskuteční, dokonce nedostanou ani informaci o tom, kde uloží jejich těla. Jedinou zprávou o osudu jejich blízkých je dopis potvrzující vykonanou exekuci.⁵²

5.1 Trest smrti v USA

Ačkoli se o Spojených státech amerických často hovoří jako o nejvíce demokratické zemi světa, ve většině států od trestu smrti zatím neupustili. Zároveň jsou jedinou západní zemí, která trest smrti aktivně praktikuje. V USA absolutní trest nebyl součástí federální legislativy od roku 2003, to se ale koncem roku 2020 změnilo a provést federální popravu je nyní možné u člověka, jenž je řádně odsouzen federálním soudem.⁵³ I tak se však každý stát může fakticky rozhodnout, zda do svých zákonů trest smrti zakotví či nikoli, čímž je kladen důraz na místní autonomii.

Legislativa i praxe se tak v jednotlivých státech liší. Stejně tak, jako v případě celého světa, se i USA dělí na tři skupiny – státy, které trest smrti aktivně využívají, státy, jež ve svých zákonech fakticky mají, avšak je na něj uvaleno moratorium nebo v nich nebyl prakticky vykonán již několik (desítek) let, a státy, ve kterých byl trest smrti zrušen.

O zrušení či uvalení moratoria v daném státě rozhoduje tamní vláda v čele s guvernérem. Relativně dobrý příklad uvalení moratoria je zaznamenán v Kalifornii v roce 2019, ačkoli to bylo trochu překvapivé rozhodnutí, protože právě stát Kalifornie má nejdelší seznam vězňů čekajících na smrt – například v roce 2019 to bylo 782 osob.⁵⁴ Poslední poprava se zde však

⁵² Dva bratři čekají na popravu. Seznamzpravy.cz [online]. [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dva-bratri-cekaji-na-popravu-rodina-nezna-cas-jejich-smrti-ani-misto-odpocinku-88886>.

⁵³ Federální vláda USA po 16 letech obnoví trest smrti. Ministr spravedlnosti nařídil pět poprav. Irozhlas.cz [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/usa-spojene-staty-trest-smrti-poprava-barr-ministr-opravy-trump_1907251808_lac.

⁵⁴ Tresty smrti. Amnesty.cz [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trest-smrti>.

konala v roce 2006, za vlády guvernéra Arnolda Schwarzeneggera. Nynější guvernér Gavin Newsom prohlásil, že trest smrti odporuje základním lidským hodnotám a on by nemohl v klidu spát, kdyby nechal zabít odsouzené. Toto rozhodnutí umocnil i tím, že nechal zničit veškeré popravčí nářadí.

V roce 1972 byly popravy v USA celostátně pozastaveny, avšak jejich obnova přišla už v roce 1976 a od té doby jej zatím žádná vláda celoplošně nezrušila.⁵⁵

Absolutní trest je momentálně možný aktivně provést ve 24 státech USA. Nejvíce provedených poprav v posledních letech bylo provedeno ve státech Ohio a Texas.

Seznam států první skupiny, tedy skupiny, která trest smrti aktivně využívá:⁵⁶

- Alabama
- Arizona
- Arkansas
- Florida
- Georgie
- Idaho
- Indiana
- Jižní Dakota
- Jižní Karolína
- Kansas
- Kentucky
- Louisiana
- Mississippi
- Missouri
- Montana
- Nebraska
- Nevada
- Ohio
- Oklahoma
- Severní Karolína
- Tennessee
- Texas
- Utah
- Wyoming

⁵⁵ Kalifornie zavedla moratorium na trest smrti. Ct24.ceskatelevize.cz [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2760221-kalifornie-zavedla-moratorium-na-trest-smrti-nemeli-bychom-zabijet-jsme-lepsi-nez-vrazi>.

⁵⁶ State by state. Deathpenaltyinfo.org [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/state-and-federal-info/state-by-state>.

Seznam států druhé skupiny, tedy těch, kde bylo uvaleno moratorium (a datum uvalení):⁵⁷

- Kalifornie (2019)
- Oregon (2011)
- Pennsylvania (2015)

Seznam států třetí skupiny, tedy těch, které trest smrti ze svých zákonů odstranily (a datum odstranění):⁵⁸

• Aljaška (1957)	• New Hampshire (2019)
• Colorado (2020)	• New Jersey (2007)
• Connecticut (2012)	• New Mexico (2009)
• Delaware (2016)	• New York (2007)
• Havaj (1957)	• Severní Dakota (1973)
• Illinois (2011)	• Rhode Island (1984)
• Iowa (1965)	• Vermont (1972)
• Maine (1887)	• Virginie (2021)
• Maryland (2013)	• Washington (2018)
• Massachusetts (1984)	• Wisconsin (1853 – úplně první stát
V historii USA)
• Michigan (1847)	
• Minnesota (1911)	• Západní Virginie (1965)

⁵⁷ State by state. Deathpenaltyinfo.org [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/state-and-federal-info/state-by-state>.

⁵⁸ tamtéž

5.2 Současné techniky trestu smrti

5.2.1 Stětí a ukamenování

Tyto dvě popravčí techniky jsou spíše výdobytkem dob minulých a hlubší kořeny mají hlavně v historii. Na světě neexistuje mnoho zemí, které by ukamenování nebo stětí měly zakotveno ve svých právních dokumentech jako legální trest smrti. Stejně tak jsou obě varianty poprav spojovány spíše se zeměmi, jejichž právním pramenem je právo šaría. Ukamenování je možné například v Bruneji za homosexuální styk a také v Íránu, ačkoli tam na něj bylo v roce 2002 uvaleno moratorium.

Poprava stětím je v současné době legální v Saudské Arábii, především za zločiny vraždy, znásilnění nebo usvědčení z terorismu.⁵⁹

5.2.2 Pověšení

Trest smrti pověšením také patří mezi velmi staré, až historické praktiky. Na rozdíl od ukamenování a stětí se však v mnoha zemích zachoval dodnes. Je to relativně ekonomicky přívětivý a snadný způsob vykonání popravky vzhledem k tomu, že uvázání smyčky je jednoduché a připevnit ji lze téměř kamkoli. Popravky oběšením byly zpočátku určeny šlechtě, ve středověku však sloužily jako trest pro nižší vrstvu obyvatelstva. Zároveň byl právě již ve středověku hojně užíván jako nástroj hromadných exekucí, což je zároveň spojováno s nedávnou minulostí – druhou světovou válkou. Nacisté užívali oběšení pro hromadné popravky členů partyzánského odboje.⁶⁰ V současnosti je tento způsob popravky využíván především v Iráku, kde v roce 2017 vykonali jednu z největších hromadných a zároveň veřejných poprav tohoto století – bylo zde pověšeno 42 islámských radikálů.⁶¹ Další země, které v současné době mají ve svých zákonech zakotvené pověšení jsou Bangladéš, Botswana, Egypt, Írán, Japonsko, Pákistán, Singapur, Jižní Súdán, Súdán a Sýrie.⁶²

⁵⁹ *Death sentences and executions 2019: Amnesty international global report* [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/data/file/4900-amnesty-death-sentences-and-executions-2019-web-embargo-21-april.pdf?version=1587387217>.

⁶⁰ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Rybka, 1998. s. 200. ISBN 80-86182-05-3.

⁶¹ Hromadná poprava v Iráku. *Novinky.cz*[online]. [cit. 2021-04-07]. Dostupné z: </evropa/clanek/hromadna-poprava-v-iraku-pred-pribuznymi-obei-42-radikalnich-islamistu-40046676>.

⁶² *Death sentences and executions 2019: Amnesty international global report* [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/data/file/4900-amnesty-death-sentences-and-executions-2019-web-embargo-21-april.pdf?version=1587387217>.

5.2.3 Zastřelení

Zastřelení je po oběšení druhá nejpoužívanější současná technika poprav na světě. Používá se již od vynálezu prvních střelných zbraní. Střelné zbraně byly důvodem smrti nespočtu vojáků i civilistů nejen za druhé světové války, ale ve válkách obecně. Popravy zastřelením se táhly přes celé věky až do začátku 21. století, kdy se odhaduje, že jen v roce 2001 bylo na popravišti zastřeleno až 2500 lidí, většina z nich v Číně, kde se jednou ranou do týlu vykonává exekuce do teď.⁶³

Americké státy Utah a Oklahoma dříve používaly popravčí čety, tedy skupinu pěti střelců, kdy jednomu z nich je podán slepý náboj, aby nebylo úplně jasné, čí střela byla smrtelná, avšak po roce 2004 bylo od popravčích čet upuštěno. Popravy zastřelením v současné době probíhají v Bělorusku, Bahrajnu, již zmíněné Číně, Severní Koreji, Somálsku a Jemenu.⁶⁴

5.2.4 Plynová komora

Plynová komora měla sloužit jako náhrada za „méně humánní“ oběšení. Byla to však také velmi drahá náhrada a vyžadovala spolupráci popravčího a vězně. Ten by měl totiž ve chvíli, kdy se mu plyn dostane k obličejí, dýchat co nejvíce zhluboka, aby došlo k bezvědomí a smrt tak byla co nejvíce bezbolestná. V současnosti má plynovou komoru ve svých zákonech sedm států – Alabama, Arizona, Kalifornie, Mississippi, Missouri, Oklahoma, Wyoming, avšak ve většině z nich platí na trest smrti moratorium a zároveň je uskutečněn jen v případě, že je neproveditelný způsob smrtící injekcí. Popravy jedovatým plynem se v rámci zákonů nikdy nedostaly přes hranice Spojených států, avšak kyanovodík, který se v plynových komorách používal, je v Evropě nechvalně proslulý jako „cyklon B“, tedy nástroj masových poprav v koncentračních a vyhlazovacích táborech.⁶⁵

5.2.5 Elektrické křeslo

Elektrické křeslo bylo dalším vynálezem pro „rychlou a bezbolestnou“ smrt již v roce 1888. První popravený tímto způsobem byl v roce 1890 jistý William Kemmler, i když jak se později ukázalo, elektrická energie není tak úplně bezbolestná, jak propagátoři tohoto typu exekuce deklarovali. Popravy často trvaly dlouho a vězeň, podle očitých svědků, zažíval

⁶³ LYONS, Lewis. *Historie trestu*. Praha: Svojtka, 2004. s. 174. ISBN 80-7352-021-4.

⁶⁴ *Death sentences and executions 2019: Amnesty international global report* [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/data/file/4900-amnesty-death-sentences-and-executions-2019-web-embargo-21-april.pdf?version=1587387217>.

⁶⁵ *Methods of executions*. [Deathpenaltyinfo.org](http://deathpenaltyinfo.org) [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/executions/methods-of-execution/description-of-each-method>

doslova chvíle hrůzy. Nejspíše také proto, stejně jako plynová komora, se elektrické křeslo neosvědčilo jako plošný způsob poprav ve světě. A stejně jako plynová komora je elektrické křeslo pouze doplňujícím způsobem poprav v osmi státech – Alabama, Arkansas, Florida, Kentucky, Mississippi, Oklahoma, Jižní Karolína, Tennessee – ke smrtící injekci.⁶⁶

5.2.6 Smrtící injekce

Smrtící injekce by se dala označit za nejmodernější způsob poprav, který vznikl v USA v roce 1977. Prvním státem, který tuto novou, až revoluční metodu přijal, byla Oklahoma a záhy ji následovaly také ostatní státy. Prvním popraveným byl však až v roce 1982 jistý Charles Brooks ve věznici v Texasu.

Metoda spočívá ve vpravení dvou nebo třísloužkové injekce do žíly. Jde o kombinaci anestetik, které mají odsouzeného uspat, látek na uvolnění svalů a blokaci dýchání a nakonec látky, která způsobuje zástavu srdce. Celý proces je poměrně rychlý a relativně bezbolestný, a právě proto je považována smrtící injekce za nejhumánnější způsob exekuce. V popravčí historii však nastaly situace, které by mohly toto tvrzení vyvracet. Většinou šlo o chvíle, kdy byl vězeň ve špatném zdravotním stavu a látky obsažené v injekci na něj nepůsobily tak, jak by měly. Někdy se také stalo, že byl odsouzený toxikoman a následkem zjizvených žil trvalo několik minut, než mu našli místo, kam by se mohla zavést kanyla. V takových případech trval celý proces kolem 20 minut. Je však otázkou, na kolik je tímto humánnost tohoto způsobu trestu snížena.

Poprava smrtící injekcí je jedinou z metod vynalezených v USA, která se rozšířila do celého světa. Mimo 31 států Unie ji užívá také například Čína či Vietnam.⁶⁷

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ tamtéž

6 Etické aspekty trestu smrti

O morálním i etickém dilematu a vhodnosti trestu smrti se vedou mezi lidmi spory celá staletí. V průběhu let se touto otázkou zabývala spousta myslitelů napříč dobami nejen ve světě, ale i u nás.

Filozofičtí velikáni světového formátu, jako byl John Locke, Imanuel Kant, Charles Louise Montesquieu či Voltaire, se ve svých knihách vyjadřovali o podstatě absolutního trestu.

Již v kapitole „Úvod do problematiky trestu smrti“ je zmínka o tom, že prvním veřejným kritikem trestu smrti byl Cesar Beccaria, který v 18. století vydal esej s názvem *O zločinech a trestech*, kde se postupně dopracovává k názoru, že trest smrti není ani nutný, ani dostatečně odstrašující, a navrhuje, aby byl změněn na doživotní otroctví nebo vězení, protože tam je princip odstrašení dlouhodobější a viditelnější.⁶⁸ Beccariovým spisem byl ovlivněn tehdejší pohled na trestní soudnictví a zároveň dal průchod nekonečným debatám, které jsou schopny rozdělit společnost na dvě poloviny. Svými postoji také předběhl dobu, protože postavil základy nejednoho spisu o důležitosti přirozených práv člověka, ze kterých vychází také dnešní dokumenty na ochranu základních lidských práv.

6.1 Lidská práva

Obecně by se dalo říci, že lidská práva jsou ta práva, která náleží každému člověku bez ohledu na jeho pohlaví, původ, barvu pleti, sociální status, politické přesvědčení, sexuální orientaci či jiné specifické znaky a vlastnosti. V České republice zaručuje dodržování základních lidských práv právní spis *Listina základních práv a svobod*, která je vydána jako součást ústavního pořádku. Jsou v ní zakotvena základní lidská práva a svobody, které my jako občané České republiky máme zaručeny – například právo na život, které je často předkládáno jako to nejzákladnější lidské právo vůbec, právo na osobní svobodu, právo na zachování lidské důstojnosti a dobrého jména, právo na vlastnictví majetku a podobně.⁶⁹

Tato listina mimo jiné deklaruje nepřipustnost trestu smrti, tudíž znovuoobnovení absolutního trestu v České republice je v čase její platnosti doslova nemožné. Listina základních práv a svobod vyplývá z jiných lidskoprávních dokumentů.

⁶⁸ LIŠKA, Otakar. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006. s. 11. ISBN 80-86621-09-X.

⁶⁹ Listina základních práv a svobod. Psp.cz [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Nejznámějším a pravděpodobně nejstarším uceleným dokumentem tohoto druhu je *Všeobecná deklarace lidských práv*, která byla schválena Valným shromážděním OSN v letech 1945–1948 a od té doby jsou její jednotlivé body hojně rozšiřovány.⁷⁰

Také Evropská unie si hojně zakládá na dodržování lidských práv, což dokazují vydané dokumenty, jako například *Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* z roku 1950.⁷¹

6.2 Organizace činné v ochraně lidských práv

Mezinárodní organizace, jakou je například OSN, se sice domáhají rovnoprávného zacházení se všemi lidmi bez ohledu na odlišnosti, ať už fyzické, kulturní či náboženské, avšak stále se na světě nacházejí státy, které lidská práva nerespektují, nebo je dokonce soustavně porušují. Země s autoritářskými režimy, jako jsou Čína, Saudská Arábie, Severní Korea, Írán, Kuba nebo dokonce Rusko, jsou známé svou špatnou lidskoprávní situací, zejména kvůli pronásledování LGBT+ komunity a jiných menšin, ale také kvůli existenci fyzických trestů i za nenásilné trestné činy a jejich přísnosti, často až silně přesahující hranici mučení.

Organizace světového formátu jsou bohužel svázány politickými záležitostmi a často nad děním v těchto zemích záměrně přivírají oči. V takových chvílích však zasahují neziskové organizace a hnutí, které byly vytvořeny za účelem ochrany lidských práv tam, kam nedosahuje mocná ruka světové politiky.

6.2.1 Amnesty international

Nejznámější lidskoprávní organizací je Amnesty international. Ta byla založena už roku 1961 britským právníkem Peterem Bensonem. Jedná se o mezinárodní apolitické hnutí, které je financováno z dobrovolných příspěvků a darů, tudíž nepodléhá žádnému politickému diktátu ani kampani. Všechny výzkumy a kampaně pochází z faktů nezávislých šetření, které provádí výzkumníci pod záštitou Amnesty. Ti také ověřují zprávy o porušování lidských práv v konkrétních zemích. Často vysílají dobrovolníky na „výzvědné mise“, aby sami zhodnotili situaci přímo na místě.

Amnesty international má také síť dobře informovaných kontaktů z řad bývalých vězňů, disidentů, novinářů, právníků, ale i diplomatů a humanitárních pracovníků. Výzkumy Amnesty

⁷⁰ Všeobecná deklarace lidských práv. Lidskaprava.cz [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>

⁷¹ Lidská práva. Euroskop.cz [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/679/sekce/lidska-prava/>

jsou světem považovány za důvěryhodné právě proto, že každou zprávu, prohlášení i publikaci ověřují u několika zdrojů. Mezi jejich hlavní cíle patří především dohled nad dodržování základních lidských práv a svobod po celém světě, ale také se zasluhují v boji proti násilí na ženách nebo v boji proti chudobě. Zároveň usilují i o celosvětové zrušení trestu smrti.

Pobočka Amnesty international funguje také v České republice oficiálně od roku 1991. Do roku 1989 sice nesměla česká odnož existovat, avšak se stejně skrze mezinárodní akce snažila angažovat ve prospěch nespravedlivě vězněných a pronásledovaných občanů Československa. Za toto hnutí bojovalo také nespočet veřejně známých osobností, jako například Václav Havel nebo spisovatelka Eva Kantůrková. Za své snažení obdržela Amnesty international v roce 1977 Nobelovu cenu míru a v současné chvíli má poradní status při OSN.⁷²

⁷² Příběh hnutí Amnesty. Amnesty.cz [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/hnuti>

7 Argumenty a názory k problematice trestu smrti

Trest smrti už po staletí rozděluje společnost na zastánce a odpůrce neboli na retencionisty (zastánce) a abolicionisty (odpůrce). Výše je také uvedeno, kdy tyto debaty vznikly a kdo je začal, v určitých intervalech však trvají dodnes, protože každý rok některé země trest smrti zruší nebo naopak znovuobnoví.

Každá tato skupina má své argumenty, kterými se snaží existenci nebo naopak neexistenci absolutního trestu ospravedlnit. Argumenty těchto skupin staví na základech praktické (aplikované) etiky.

7.1 Etika v kontextu trestu smrti

Etika je filozofická disciplína, která se, zjednodušeně řečeno, zabývá tím, co je správné a co nesprávné. Zkoumá mravní rozhodnutí lidí a také způsoby, kterými se je snaží odůvodnit. Etiku si můžeme roztřídit do čtyř kategorií: deskriptivní, normativní, metaetiku a aplikovanou etiku.

Deskriptivní etika má za úkol především popsat mravní rozhodnutí a hodnoty, které daná společnost vyznává – například, že v některých společnostech se za určité činy uděluje trest smrti. Deskriptivní etika je však pouze základním kamenem pro ostatní dílčí etiky, protože je schopna daný problém pouze popsat, nikoli zhodnotit.

Normativní etika postupuje o krok výše, zabývá se především povinnostmi a hodnotami. Jednoduše řečeno se ptáme, zda jsou normy chování správné či nesprávné (např. Je správné udělovat trest smrti?).

Metaetika představuje snahu zjistit, co určité výroky znamenají, tedy na místo otázky: „Je správné udělovat trest smrti?“ se ptáme: „Co znamená, když řeknu, že je to správné?“

Poslední dílčí větví je **aplikovaná etika**. Ta by se dala označit jako nejdůležitější, protože se zabývá konkrétními problémy, které přímo vybízejí ke zkoumání mravních hodnot a rozhodnutí.⁷³

Etika se zabývá především morálností a nemorálností určitých činů. Morální činy bychom si mohly vysvětlit jako ty, jenž odpovídají určitým přijatým normám. Naopak nemorálnost jsou činy, které odporují přijatým normám.⁷⁴ To je jeden z důvodů, proč trest smrti zařazujeme jako etický problém, protože každý člověk vnímá morálnost určitého jednání jiným způsobem. Různé aspekty a etické směry se budou na tuto problematiku dívat rozličnou optikou. My si však můžeme uvést například etiku utilitarismu, z níž vychází většina

⁷³ THOMPSON, Mel. Přehled etiky. Praha: Portál, 2004. s. 11-13. ISBN 80-7178-806-6.

⁷⁴ Tamtéž, s.41

argumentů, kterými se řídí zastánci absolutního trestu. Etika utilitarismu totiž posuzuje činy podle očekávaných následků a vychází z „principu užitečnosti“. Zjednodušeně řečeno, v případě mravního rozhodování by měl člověk brát zřetel na to, kolika lidem jeho rozhodnutí přinese blaho. To také odpovídá myšlence, že pokud všeobecné blaho zařídí poprava jednoho vinného člověka, je to morálně v pořádku.

Utilitaristické argumenty však nejsou dostatečně přesvědčivé, pokud si ono „blaho“ nedefinujeme. K tomu, že „co největší počet lidí z toho bude mít co největší prospěch“ je potřeba vzít v úvahu ještě mnoho dalších faktorů, a tak pro nás není v této práci, ani vzhledem k její povaze, jednoznačně možné teorii utilitarismu, nebo jakoukoli jinou konkrétní teorii, aplikovat.

7.2 Argumenty zastánců

7.2.1 Ochrana společnosti

Mezi základní funkce trestu patří ochrana společnosti před pachatelem, respektive před jeho činy. A právě ochrana společnosti je jedním z nejčastějších argumentů zastánců trestu smrti, protože ve chvíli, kdy je pachatel popraven, už nemůže páchat další, většinou velmi brutální, trestné činy. Pokud se na tuto skutečnost podíváme z hlediska nedávné historie, můžeme si tento argument demonstrovat na reálném případě Teda Bundyho.

Ten v čase, kdy byl obviněn z několika únosů a vražd k 15 letům odnětí svobody, uprchl ze své vězeňské cely. Na útěku byl celé dva měsíce, než se ho vyšetřovatelům znovu podařilo chytit, a právě v té době zavraždil tři další nevinné dívky, té poslední bylo dokonce pouhých dvanáct let. Sám Bundy se nakonec doznal k 30 dokonaným vraždám. Nikdo si tedy nedovede představit, kolik dalších lidí by zaplatilo nejvyšší cenu, pokud by se Bundyho nepodařilo znovu dopadnout.⁷⁵ Myslím, že právě tento příběh hovoří za všechny, pokud se jedná o takto nebezpečné a nevypočitatelné sériové vrahy, kteří své činy dobře promýšlejí a jsou si vědomi, jaké zlo páchají.

Vedle ochrany společnosti má však trest, minimálně v moderním pojetí, další funkci – nápravnou. A právě trestem smrti je tato funkce nadobro zapovězena, což bývá častým protiargumentem abolicionistů. O nápravě bychom však mohli hovořit spíše v souvislosti se zločinci, kteří své činy spáchali v afektu nebo pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek. V takovém případě je možnost nápravy vysoce pravděpodobná, což se například u recidivistů či sériových vrahů, kteří jednají promyšleně, říci nedá.

⁷⁵ Timeline of many of Ted Bundy's brutal crimes. Abcnews.go.com [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/US/timeline-ted-bundys-brutal-crimes/story?id=61077236>

7.2.2 Odstrašení

Mezi další časté argumenty zařazujeme argument odstrašení. Ten spočívá v tom, že pokud jsou si potencionální zločinci vědomi absolutního trestu, bude jejich chování rozvážnější. V argumentech odpůrců často můžeme najít tvrzení, že největší procento vražd bývá páčáno v tzv. *afektu*, což znamená, že nebyly předem promyšlené a plánované, ale dotyčnému, velice laicky řečeno, „ujely nervy“ a nezvládl často velmi vypjatou stresovou situaci.

V takovém případě si člověk tedy neuvědomí, že by ho za takový zločin mohl čekat trest, a tudíž nemá na takové vraždy trest smrti žádný efekt – proto „stačí“ mít ve svých trestních zákonících pouze doživotí. Vraždy spáchané v afektu se však doživotním vězením netrestají, minimálně *Trestní zákoník* ukládá za úmyslné usmrcení jiného člověka bez předchozího uvážení deset až osmnáct let.⁷⁶ V tomto případě tak právě argument vražd v afektu nedává smysl.

Naopak podporou argumentu odstrašení by mohla být statistika vražd spáchaných v Československu (a od roku 1993 v České republice) od roku 1989, kdy bylo podle Českého statistického úřadu evidováno 126 případů, avšak od roku 1990, tedy po zrušení absolutního trestu, tento trend značně vzrůstal a v roce 1998 dělalo toto číslo téměř trojnásobek. Mimo stoupající počet vražd stoupala v této době také obecná kriminalita, k čemuž však přispěla rozsáhlá prezidentská amnestie v roce 1990.⁷⁷ Dalo by se říci, že se zločinci „přestali bát“.

K tomu bych ráda poukázala na případ dvou vrahů z roku 1990. Michael Kutílek a Josef Kott byli původně jen vypočítaví zlodějíčci, kteří se však postupem času, s přibývajícímí lety a sebevědomím získaným ve vězení, stali prachobyčejnými vrahy. Několikanásobnými. V roce 1990, kdy si už po dvanácté odpykávali své tresty za násilné trestné činy, přišla prezidentská amnestie a s ní i zrušení trestu smrti v ČSR. Pouhé tři měsíce po propuštění se oba do vězení vrátili, tentokrát však s nálepkou „sériový vrah“. Měli na svědomí čtyři životy, z toho dva patřily dvěma šestnáctiletým dívkám. Důvodem činů těchto mužů byl majetkový prospěch, a také potěšení, které z vražd měli a které páčali s vědomím, že si na chvíli „odpočinou“ za mřížemi, kde to už znají a nic horšího se jim stát nemůže.⁷⁸

⁷⁶ Trestní zákoník – 40/2009 Sb.

⁷⁷ Počet vražd v České republice. Czso.cz [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/graf-pocet-vrazd-v-ceske-republice>

⁷⁸ Recidivisté během 26 hodin zavraždili dvě stopařky, hlídače a taxikáře. Idnes.cz [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/seriovy-vrah-plzen-uniforma-stoparka-vezeni-dozivoti-trest-smrti-recidivista-josef-kott-michael-kuti.A200403_542230_plzen-zpravy_vb

7.2.3 Odplata

Odplatu v tomto případě můžeme chápat jako demonstraci spravedlnosti – je spravedlivé odsoudit zločince a zbavit jej života v případě, že sám někoho o život připravil. Tato myšlenka je poměrně jednoduchá v případech, kdy se jedná o zločiny vražd. Naopak v případech jiných násilných trestních činů, jako je znásilnění, je tato problematika složitější. Odplata by především měla přinášet jakési „zadostiučinění“ společnosti za činy, co zločinec spáchal. Na podobném principu bylo založeno víceméně celé babylonské trestní právo – „oko za oko, zub za zub“.⁷⁹ Zastánci tohoto argumentů tvrdí, že trest se stává spravedlivým, protože je vyrovnán újmou, která je způsobena pachateli.

Častokrát bývá zastánci připomínáno, že odplata je důležitá především pro pozůstalé oběti. Pokud se pozůstalí přiklání k názoru, že nemohou žít s pocitem, že jejich blízký je mrtev, zatímco pachatel může žít, je podle teorie tohoto argumentu relevantní přistoupit k trestu smrti. V těchto případech je nutno si uvědomit, že ani doživotní vězení není zárukou, že odsouzený již nikdy z vězení nedostane – v České republice je možné propustit odsouzeného k doživotnímu trestu odnětí svobody po dvaceti letech. Naproti tomu v USA je hojně užívána možnost doživotního trestu odnětí svobody bez možnosti podmíněčného propuštění. Ani to však vždy není zárukou.

7.2.4 Ekonomický faktor – argument na hranici

Ekonomická náročnost doživotního trestu, jakožto alternativy k trestu smrti, je jeden z nejčastěji používaných argumentů jeho zastánců. Odsouzený je totiž předán do rukou státu a o náklady na jeho život se tedy dělí daňoví poplatníci, tedy řádní občané. Vězni mají střechu nad hlavou, čisté postele, teplá jídla atd., což pochopitelně stojí nemalé peníze.

Náklady na jednoho vězně jsou v konkrétně v České republice zhruba 1500 Kč/den. Nejdéle „sedícím“ vězněm v České republice je Zdeněk Vocásek, který si svůj doživotní trest za dvojnásobnou vraždu odpykává už dlouhých 33 let.⁸⁰ Pokud bychom si spočítali, že roční náklady na jeho pobyt stojí stát zhruba 500 tisíc korun, nezdá se tato cifra nijak závratná, avšak za více jak tři dekády stál jen Zdeněk Vocásek zhruba 18 milionů korun z kapes daňových poplatníků. K prosinci roku 2019 bylo doživotně odsouzených osob v České republice 46, což

⁷⁹ DRBOHLAV, Andrej a Katedra speciální pedagogiky. Etopedie I: trest smrti versus trest života pro sériové vrahy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. s. 92. ISBN 80-7041-163-5. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:2471b967-2b41-4201-93ce-4b80f0d9ec74>

⁸⁰ Zdeněk Vocásek. Kriminalistika.eu [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <http://kriminalistika.eu/muzeumzla/vocasek/vocasek.html>

v konečném důsledku znamená, že stát přichází o stovky milionů korun jen za náklady na doživotně odsouzené.⁸¹

V Čechách se trest smrti až do jeho zrušení v roce 1990 vykonával především oběšením. To bezpochyby patří k těm nejméně nákladným popravčím praktikám. Argument ekonomické úspornosti je tak v zemích jako je Česko naprosto relevantní, jinak na to ovšem musíme nazírat optikou států s náročnější, respektive nákladnější, technikou provedení.

Tak například USA – zde se sice celkové náklady na život liší nejen oproti evropským standardům, ale i v jednotlivých státech Unie, avšak například v Texasu činí náklady na jednu vykonanou popravu asi 2.3 milionů amerických dolarů (cca 50 milionů Kč), to je zhruba třikrát více, než zaplatí za jednoho doživotně odsouzeného ve věznici s nejvyšší ostrahou po dobu asi 40 let.⁸² V tomto případě tudíž nelze hovořit o nižší ekonomické náročnosti, než v případě trestu smrti – celkový proces bývá většinou delší a náročnější nejen na čas, ale i počet zainteresovaných osob, jako jsou právníci, vyšetřovatelé, soudci nebo porota. Také vzhledem k faktu, že primárním způsobem vykonávání absolutních trestů v USA je smrtící injekce, si musíme přičíst nejen materiál, ale především samotné chemické látky, které se v tomto koktejlu smrti nacházejí a musejí být dováženy z Evropy.

V USA vězni odsouzeni k smrti většinou čekají minimálně deset let, než na ně přijde řada. Ve svých celách bývají pod neustálým dohledem 23 hodin denně – tím sice minimalizují riziko útěku, avšak značně stoupnou denní náklady na strážné. V neposlední řadě je nutno zmínit, že je kladen důraz na přesnost důkazů, což také zahrnuje zkoumání biologických stop a DNA, které se řadí k velmi nákladným vědeckým úkonům.⁸³

7.3 Argumenty odpůrců

7.3.1 Právo na život

Každý lidskoprávní dokument hlásá, že každý člověk má právo na život. Listina základních práv a svobod, která je ústavním dokumentem České republiky, to formuluje takto: „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“⁸⁴ Tím je však tento argument dále diskutabilní i z hlediska např. interrupcí, které jsou v České republice naprosto legálním způsobem ukončení těhotenství. Abolicionisté toto právo berou jako člověku

⁸¹ MĀSIAROVÁ, Lucie. Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2019 [online].

⁸² HOW MUCH DOES IT COST TO EXECUTE A DEATH ROW INMATE? Criminaljusticedegreehub.com [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://www.criminaljusticedegreehub.com/how-much-does-it-cost-to-execute-a-death-row-inmate/>

⁸³ Costs. Deathpenaltyinfo.org [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/costs>

⁸⁴ Listina základních práv a svobod, hlava druhá, oddíl první, článek 6.

neodcizitelné; retencionisté, zastánci trestu smrti, však oponují, že pokud někdo záměrně toto výsostné právo někomu odebere, sám se jej tím pádem zříká. Podle abolicionistů se však tímto způsobem dostává na úroveň zločince, a tudíž se sami stáváme vrahy. Z tohoto pohledu se „právo na život“ stává absolutní špičkou pomyslného ledovce v diskutabilnosti absolutních trestů, protože se dostáváme do nekonečné smyčky.

7.3.2 Justiční omyl

Naprosto nepopíratelným argumentem je rozhodně argument justičního omylu. Trest smrti je trestem nejvyšším, což s sebou přináší obrovskou zodpovědnost a preciznost v případě soudů, protože je jednoznačně, na rozdíl od doživotního vězení, neodčinitelný. Pokud jednou popravíme nevinného člověka, už nikdy ho nedokážeme znovu oživit. Možnost justičního omylu je nejčastějším argumentem vládních orgánů proto, aby trest smrti zrušili. Například kalifornský guvernér uvalil v roce 2019 na trest smrti moratorium a jako jeden z důvodů uvedl právě možnost popravu nevinného.⁸⁵ Přesné statistiky pravděpodobnosti justičního omylu bohužel nemáme, avšak v uplynulých letech proběhly četné pokusy o zjištění. Studie americké akademie věd udávají, že podle přezkoumání analýzy vzorků DNA dostal zhruba jednou z 25 případů trest smrti nevinný člověk.⁸⁶

Americké informační centrum pro trest smrti neboli *Death penalty information center* udává, že od roku 1976 bylo popraveno zhruba 15 321 lidí, z čehož u minimálně 20 z nich nebyla vina dostatečně prokázána, a tudíž je pravděpodobné, že i v těchto případech došlo k justičnímu omylu. Je to vcelku hrůzné číslo i z hlediska procentuálního – dělá to totiž 1,31 % ze všech případů trestu smrti v USA. Jiné závěry však tvrdí, že justiční omyly tvořily jen v letech 1973–2004 až 4,1 % všech případů trestu smrti.⁸⁷

Typickým příkladem justičního omylu, který však nejde vzít zpět, je případ z roku 1983. Tedy jednadvacetiletý Carlos De Luna byl shledán vinným z vraždy mladé ženy, která obsluhovala čerpací stanici, přestože De Luna celou dobu svou vinu absolutně popíral, a dokonce označil i jiného podezřelého, kterého viděl, jak se údajně před vraždou s obětí pere. Z místa však utekl z obavy, že bude s činem spojován. Naneštěstí ho však označili dva svědci,

⁸⁵ Kalifornie zavedla moratorium na trest smrti. Neměli bychom zabíjet, jsme lepší než vrazi, říká guvernér. Ct24.ceskatelevize.cz [online]. 2019 [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2760221-kalifornie-zavedla-moratorium-na-trest-smrti-nemeli-bychom-zabijet-jsme-lepsi-nez-vrazi>.

⁸⁶ tamtéž

⁸⁷ Rate of false conviction of criminal defendants who are sentenced to death. Pnas.org [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.pnas.org/content/111/20/7230.full>

kteří incidentu byli přítomni, a De Luna byl zatčen už 45 minut po činu. Důkazy v té době však hovořily proti němu – byl nalezen v kaluži vody bez trička a bot, ačkoli byla chladná únorová noc, což nevzbudilo ve vyšetřovatelích příliš důvěry. Přestože byla žena zavražděna dlouhým nožem a místo činu tak bylo plné krve, na těle De Luny žádnou krev nenašli – to však vysvětlili tím, že si ji smyl právě v kaluži vody. Přítomnost očitých svědků a De Lunova absence oblečení značně přispěly k tomu, že proces byl rychlý a leccos se kvůli tomu zanedbalo. Carlos De Luna byl odsouzen k trestu smrti a v roce 1989 popraven.

O De Lunův případ se v roce 2004 začal znovu zajímat profesor práv z Columbijské univerzity James Liebman se svým týmem studentů. Ti v roce 2006 došli k názoru, že policie ve vyšetřování mnohokrát pochybila, a jako vraha označili Carlose Hernandezze, muže, kterého se snažil identifikovat i sám De Luna. Hernandez v době De Lunovy popravy stanul před soudem za pokus o vraždu mladé ženy právě dlouhým nožem stejně jako v případě, ze kterého byl obviněn De Luna. Také svědek, který prve De Lunu identifikoval později přiznal, že mu dělá potíže rozeznat od sebe osoby hispánského původu. Ať už závěry všech vyšetřování dopadly jakkoli, život Carlose De Luny je navždy ztracen. Ani nově shledaný obžalovaný se své spravedlnosti před soudem nedočkal – zemřel už v roce 1999 ve vězení.⁸⁸

Je však záhodno uznat, že tento případ je starý více jak 30 let a s přibývajícými technologiemi v oblasti forezních věd bude pravděpodobně procento justičních omylů klesat – nejmodernější přístroje jsou schopné identifikovat i ty nejmenší části DNA staré i několik desítek let. Justiční omyl je bezesporu velmi logickým argumentem, na druhou stranu, bavíme-li se o případech trestu smrti právě například v USA, průměrná doba, jakou stráví odsouzení v cele smrti je asi 15 let, a tudíž je ještě „spousta“ času na to, aby se mohly důkladně prošetřit případné nesrovnalosti a nové důkazy, ačkoli případ Carlose De Luny je spíše sondou do hlubší problematiky, než by se na první pohled mohlo zdát.

7.3.3 Zneužitelnost

O možném zneužití trestu smrti se hovoří především v zemích s autoritářskými až totalitními režimy, kde by mohla nastat situace, že tímto způsobem budou trestat představitele nebo vyznavače opozice, ale také například náboženské, rasové, etnické či homosexuálně orientované skupiny. Ve většině autoritářských zemí Saudská Arábie, Brunej nebo Írán dochází z našeho pohledu ke zneužití, avšak jejich právní prameny, jako třeba právo

⁸⁸Expert: Texas popravil v roce 1989 nevinného. Tyden.cz [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/expert-texas-popravil-v-roce-1989-nevinneho_234526.htm

šaría, shledává skutky jako homosexuální styk či mimomanželský poměr, které se nám zdají „banální“, naprosto legitimním důvodem k exekuci. Nabízí se tedy otázka, zda se tak v tomto případě opravdu jedná o zneužití, či jen o jinak nastavenou kulturní zvyklost.

Z historického hlediska především českých občanů je strach ze zneužitelnosti absolutního trestu relativně pochopitelným jevem vzhledem ke skutečnostem, že v období 50. let minulého století docházelo k masivním vykonstruovaným procesům směrem k opozičním „spiklencům“ ze strany komunistické vlády. Tyto procesy měly především funkci upevňování moci vládnoucí strany a potlačení vlny případného odporu. Velkou roli zde hrálo také psychologické hledisko – lidé byli vystrašení a strach je přítelem manipulace.

Největší a nejznámější tzv. monstrproces byl veden se skupinou Dr. Milady Horákové, jehož výsledkem byly čtyři justiční vraždy a několik doživotí. Proces s touto skupinou „spiklenců“ nebyl zdaleka jediným, které se v tehdejší Československu odehrály, ale pro svůj mezinárodní přesah byl rozhodně nejznámějším.

Na těchto státem posvěcených vraždách nevinných lidí je však záhodno si připomenout, že totalitní režimy nezneužívají pouze trest smrti, ale celou justici. Pokud by tedy nastala situace státního převratu a moci se opět chopila autoritářská strana, trest smrti by byl nejspíš jen jedním z mnoha dalších článků vynucené moci.

S tímto problémem se potýká například Čína, kde se rozhodně můžeme bavit o zneužití právě nejen absolutního trestu, ale i celé justice. Lidé častokrát neprocházejí ani řádným soudním procesem, ačkoli i my sami v naší historii jsme se mohli přesvědčit, že řádný soudní proces nemusí znamenat zhola nic. Právě v takových zemích je tedy trest smrti spíše špičkou ledovce tamní represivní vlády, nikoli jeho hlavním problémem.

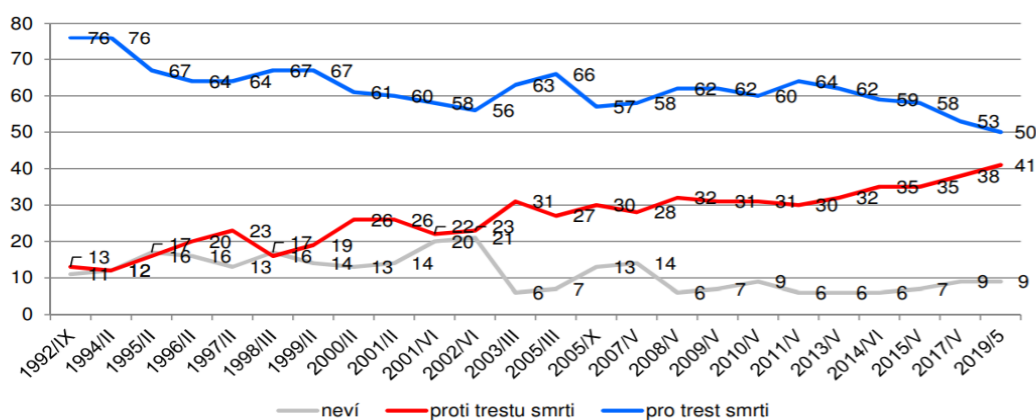
7.4 Názor české společnosti na trest smrti

Souboj trest smrti vs společnost je minimálně v našich končinách často diskutovaným tématem už od dob jeho zrušení v roce 1989. Poté, co se 2. února naposled zavřela brána popravčí cely v prostorách pankrácké věznice za Vladimírem Lulkem, se pomyslná brána zavřela také za exekucemi v Čechách poprvé od roku 1787. Od této chvíle probíhaly nesčetné průzkumy o tom, zda je česká společnost pro či proti zavedení absolutního trestu. Podle posledních dostupných údajů (2019) z oficiálního průzkumu na toto téma vyplývá, že 50 % procent všech dotázaných Čechů je pro znovuzavedení trestu smrti, což není tak úplně překvapivé, protože od roku 1992, kdy byl tento průzkum pořádán sociologickým ústavem poprvé, je křivka grafu ukazující souhlasný postoj občanů klesající. V roce 1992 tak bylo pro

znovuzavedení absolutního trestu 72 % dotázaných, což je oproti posledním výsledkům pokles o celých 22 procentuálních bodů.⁸⁹

Naopak nesouhlas s trestem smrti v naší společnosti narůstá, což můžeme vidět i na níže přiloženém grafu. Od roku 1992 jde o nárůst o 28 %, což vzhledem ke klesající křivce příznivců není nic překvapivého. V tomto průzkumu byl nejčastější argument, proč trest smrti znova zavést ten, že absolutní trest „přináší spravedlivé zadostiučinění pozůstalým“. Naopak nejčastějším argumentem odpůrců jsou na prvních místech uváděny „riziko zneužití“ a „riziko justičního omylu“.⁹⁰

Graf 2: Stoupecni versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992 (%)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Obrázek: Graf stoupecni versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992(%)⁹¹

⁸⁹ TUČEK, Milan. *Tisková zpráva Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019: Naše společnost, v19-05 - projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR* [online]. [cit. 2021-04-07]

⁹⁰ tamtéž

⁹¹ tamtéž

8 Zařazení tématu do hodin výchovy k občanství

Rámcový vzdělávací program, který určuje směr, jakým se školy ve svých školních vzdělávacích programech budou ubírat, zohledňuje vzdělávací oblast Člověk a společnost, jehož nedílnou součástí je vedle Dějepisu také Výchova k občanství. Konkrétní okruh Člověk, stát a právo se zdá být naprosto ideálním místem pro zařazení učiva o trestu smrti. Toto téma se přímo nabízí do výstupů o trestním právu, druhu trestů a trestní odpovědnosti, což RVP vymezuje jako výstupy pro devátý ročník základní školy.

Osobně bych však zařadila minimálně nástin o trestu smrti také v šestém ročníku v rámci učiva o lidských právech, vzhledem k tomu, že do tohoto tématu patří také organizace zabývající se lidskými právy, kam spadá i snaha o celosvětové zrušení trestu smrti.

Dalším okruhem, kde by se trest smrti a vše, co k němu náleží, dalo s žáky probrat, je okruh Mezinárodní vztahy, globální svět. Tento okruh má ve svých výstupech zmínku o globálních i lokálních problémech, ale také o mezinárodním terorismu a objasnění vlastního názoru na potírání dané problematiky, což bezesporu s absolutním trestem souvisí.

Vhodnou vyučovací metodou by mohla být diskuse. Interpretace vlastních názorů však není možná, pokud žáci nemají alespoň minimální povědomí o teorii a základních pojmech problematiky. Je dobré je předně seznámit s fakty, ať už s historickou podstatou hrdelního trestu, současnými i zastaralými praktikami, ale také za jaké delikty byl trest smrti udělován v minulosti a za jaké je udělován dnes. K diskusi je také vhodné uvést pár konkrétních případů, jak z minulosti, tak i z posledních let, které mohou žáky hlouběji vtáhnout do „děje“ a zároveň si uvědomí opravdovost situace. Jednotlivé případy můžeme rozdělit na ty, které jsou „jasné“ a nesporné a na ty, které se potýkají s vlnou kontroverze. Je na místě uvést také konkrétní případy tzv. „justičních omylů“, tedy případů, kdy byl poslán na smrt nevinný člověk kvůli pochybení soudů. Ačkoli tato praxe není běžná, respektive justiční omyly nejsou v praxi tak častým jevem, jedná se o fakt, který je běžně předkládán jako jeden z argumentů v diskuzích proti hrdelním trestům. Právě argumenty pro či proti trestu smrti jsou dalším bodem, se kterým bychom měli žáky seznámit, především proto, aby se sami mohli nad touto problematikou zamyslet.

Žákům by k pochopení této problematiky mohl pomoci výklad učitele doplněný o studijní opory s konkrétními případy, ale také zhlédnutí filmů, které se tématu absolutních trestů dotýkají (např. Zelená míle, Zlo s lidskou tváří).

Další zajímavou variantou k doplnění poznatků jsou exkurze, k této problematice nám může nejvíce nabídnout např. Muzeum Policie České republiky, které sídlí v prostorách bývalého augustiniánského kláštera na Praze 2. Je zde k vidění stálá expozice kriminalistiky,

kteřá mapuje českou kriminalistickou scénu a zároveň přináší spoustu informací o popravách vykonaných v Československu. Muzeum tortury v Celetné ulici v Praze je bezpochyby dobrou alternativou, pokud chceme žákům demonstrovat, jak vypadaly historické mučící a popravčí nástroje.

Na základě informací a znalostí ze studijní opory, internetu či exkurzí by žáci mohli téma uchopit také pomocí skupinových projektů, jejichž výstupy by mohlo být např. zmapování postupů při udělování milosti, zjištění aktuálního veřejného mínění o znovuzavedení trestu smrti nebo zmapování nejčastějších argumentů pro a proti hrdelním trestům. Také by se žáci mohli na chvíli stát právníky a na základě přečtení reálných příběhů odsouzených lidí a sestavení argumentů sepsat žádost o milost. Nejdůležitější a nejtěžší úkol v této problematice však čeká především na učitele, který by měl představit absolutní trest jako variantu, která na světě existuje a své žáky směřovat k vlastnímu názorovému přesvědčení a tendenčně nepodsouvat to své, ať už je v jeho očích sebevíc morálně správné.

8.1 Dva případy trestu smrti – příběhy k diskuzi a k zamyšlení

Nedílnou součástí výkladu o problematice trestu smrti jsou také konkrétní příklady, které dopomohou studentům uvědomit si, že situace, o kterých jsou výše zmínky, mají opravdu reálný původ. Následující dva případy mají stejný původ, avšak každý z nich v sobě odráží jiné poselství a přináší rozdílnou optiku, jak na problematiku trestu smrti můžeme pohlížet.

Příběhy jsou záměrně voleny jako dva absolutní protipóly a jsou napsány tak, aby se sami žáci zamysleli nad trestem smrti v moderní době.

Případ „Ted Bundy“ je sice záležitostí 70. a 80. let minulého století, ale dokonale zapadá do profilu sériového vraha, který vraždí pro vlastní potěšení. Naopak případ „Lisa Montgomery“ je příběh nešťastné a duševně nemocné ženy, která byla popravena začátkem roku 2021.

Ačkoli příběhy neobsahují detailní popisy brutálních trestních činů, může být citlivějším jedincům jejich čtení nepříjemné. Pečlivě, prosím, zvažte jejich užití v hodinách výchovy k občanství.

8.1.1 Ted Bundy

Theodore Robert Bundy se narodil v roce 1946 mladé a svobodné matce. Žila u svých rodičů a vzhledem ke svému věku je nechala, aby jejího syna vychovávali oni. Bundy tedy považoval prarodiče za své rodiče a pravdu se dozvěděl až coby dospělý, což jej výrazně

poznámenalo. Bundy býval nesmělý a stydlivý, ve škole se tak často stával obětí šikany, avšak v pozdějších letech byl považován za snaživého a nadprůměrného studenta s ambicemi pro vysokou školu. Otevřenějším a vnímavějším člověkem se stal poté, co si v roce 1967 našel první přítelkyni, ta jej však o dva roky později opustila. Pro Bundyho to byla těžká rána, která způsobila, že začal trpět depresemi a úplně se na čas izoloval od světa. Novým impulsem mu byl až nástup na univerzitu ve Washingtonu, kde začal studovat psychologii. Byl také velmi politicky aktivní a podílel se na volební kampani pro tehdejšího guvernéra. Současně pracoval jako telefonista na krizové lince pro sebevrahy a výrazně zasahoval do činností týkajících se prevence kriminality.

Po absolvování psychologie na univerzitě ve Washingtonu se Bundy přesunul do Utahu, kde začal studovat práva. V roce 1973 se seznámil s dívkou jménem Carol Ann, která se stala jeho další osudovou ženou. Rok po setkání s Carole Ann spáchá Ted Bundy svou první známou vraždu. Obětí je 18letá studentka Washingtonské univerzity – Lynda Ann Healy. Od té doby četnost jeho vražedných útoků činila zhruba jedna oběť za měsíc. Zpočátku si za svůj cíl vybíral univerzitní studentky, které se mu dařilo unášet přímo z kampusu. Postupem času se přemístil do Salt Lake City, kde během měsíce unesl a zavraždil další tři místní dívky. V listopadu 1974 udělal Bundy zásadní chybu – při pokusu o únos mu dívka z auta utekla a vše se jí podařilo nahlásit na policii.

Bundy se kvůli obavám z odhalení sice začal více přemísťovat, avšak díky policejní kresbě, která se dostala do médií, se pomyslná smyčka okolo něj začínala utahovat. Jedna z jeho bývalých partnerek totiž zavolala na policii s tím, že kresba, kterou uveřejnili, je podobná jejímu bývalému příteli, Tedu Bundymu. Policisté jej zadrželi v jeho voze, kde také našli pouta, kuklu, nože, sekáčky, ale i vzorky vlasů několika obětí. Tyto důkazy dovedly Bundyho až před soud v Coloradu, kde nevyužil svého práva na advokáta a obhajoval se sám. V obědové pauze dozorcí nahlásil, že potřebuje do knihovny, aby tam prostudoval další podklady ke svému případu, avšak byla to jen záminka k tomu, aby utekl ze soudní budovy oknem. Dopaden byl až po několika dnech, kdy se toulal ulicemi Aspeny. Přestože byl po zadržení nepřetržitě hlídán dozorcími, v prosinci 1977 se mu znovu podařilo uprchnout rourou ze světla ve své cele. Dostal se až na Floridu, kde během dvou měsíců zavraždil tři dívky. Tou poslední byla pouze dvanáctiletá Kimberly Leach, která byla zároveň jednou z jeho nejmladších obětí.

Po opětovném dopadení byl Bundy hlídán důkladně a nepřetržitě. První soud, ze kterého se mu podařilo utéct, vyměřil Bundymu pouhých 15 let s možným podmíněčným propuštěním,

protože neexistoval dostatek přímých důkazů.⁹² Avšak druhý, sedm měsíců trvající proces, usvědčil Bundyho z pěti úkladných vražd a únosu a vraždy dvanáctileté Kimberly Leach, což stačilo pro verdikt trestu smrti. Ten měl být vykonán v roce 1986, avšak Bundy se rozsudek snažil zvrátit mnohými odvoláními a mimo jiné i tím, že se pár dní před samotnou popravou poprvé doznal k 30 vraždám mladých žen a dívek napříč Spojenými státy. Po mnohých odkladech byl 24. ledna 1989 Ted Bundy popraven na elektrickém křesle.⁹³

Teda Bundyho můžeme bezpochyby klasifikovat jako psychopatickou, sociopatickou a narcistickou osobnost se sadistickými sklony.⁹⁴ Musíme si však uvědomit, že se jedná právě o tzv. poruchy osobnosti, které se projevují především v chování a uvažování postiženého, avšak nikoli ve snížené přičetnosti, protože se nejedná o duševní onemocnění. Není možné pachatele označit za nepřičetného, protože dokáže rozpoznat protiprávnost a závažnost svého jednání.⁹⁵ Ted Bundy protiprávnost svého jednání jednoznačně rozpoznat dokázal, o čemž svědčí mnoho faktů, například to, že se sám sebe snažil zastupovat u soudu, coby nedostudovaný advokát. Také promyšlené kroky při únosu obětí – svědci často popisovali situaci, kdy muž s rukou v sádře oslovil tehdy oběť, aby ji poprosil o pomoc s věcmi u auta. Byl to rozhodně vysoce inteligentní a organizovaný člověk, kterého lidé popisují jako charismatického a příjemného muže, což z něj dělalo ještě zákeřnějšího zabijáka, protože kdo by čekal, že se tak obrovské zlo skrývá právě za tak milou tvář.

Za celé čtyři roky vražedného běsnění připravil o život více než 20 dívek a žen, přesný počet jeho obětí nebyl nikdy určen a on sám svou vinu rozhodně popíral téměř až do samého konce. Netroufám si tudíž ani tipovat, kolik dalších nevinných životů by vyhaslo, kdyby se tohoto muže nepodařilo zastavit.

8.1.2 Lisa Montgomery

Lisa Montgomery se narodila 27. února 1968. Vzhledem k tomu, že její matka byla těžká alkoholička a alkohol neprestala ve velké míře konzumovat ani v těhotenství, narodila se Lisa s fetálním alkoholovým syndromem, který bezpochyby ovlivnil celou její budoucnost.

⁹² DRBOHLAV, Andrej. Psychologie sériových vrahů. Praha: Grada, 2013. s. 181
ISBN 978-80-247-4371-4.

⁹³ Timeline of many of Ted Bundy's brutal crimes. Abcnews.go.com [online]. [cit. 2021-04-18].
Dostupné z: <https://abcnews.go.com/US/timeline-ted-bundys-brutal-crimes/story?id=61077236>

⁹⁴ DRBOHLAV, Andrej. Psychologie sériových vrahů. Praha: Grada, 2013. s. 180
ISBN 978-80-247-4371-4.

⁹⁵ ZVOLSKÝ, Petr a RABOCH, Jiří. Psychiatrie. Praha: Galén, c2001. s. 13. ISBN 80-246-0390-X.

Když byla Lisa malá, opustil je otec. Záhy si její matka našla nového muže, ten však začal ji i její starší sestru Diane bít a pravidelně znásilňovat. Ani jejich matka nebyla zrovna příkladným rodičem, své dcery tvrdě trestala i za sebemenší prohřešky, vyhazovala je v mrazu nahé na ulici nebo jim zalepovala ústa lepicí páskou.

O čtyři roky starší Diane se z pekla podařilo uniknout, byla předána do péče úřadů, a nakonec i do nové rodiny. Lisa však takové štěstí neměla. Nejen, že byla bita a zneužívána nevlastním otcem, podle svědectví ostatních sourozenců Lisu prodávala i vlastní matka – výměnou za práce na domě, nabízela dělníkům právě malou Lisu.

Lisa se ze svého života snažila uniknout – v dospívání vše nahlásila svému bratranci, který pracoval na místním policejním oddělení jako zástupce šerifa. Ten však při její smůle neudělal vůbec nic a odvezl ji zpátky domů. V 18 letech se vdala za svého nevlastního bratra a během pěti let porodila čtyři děti, avšak ani manželství neznamenovalo útek od násilí. Bratr Lisy jednoho dne našel video, kde je jeho sestra brutálně mlácena a znásilňována právě jejím manželem.

Postupem času si rodina i její přátelé začali všimnout, že se čím dál více uzavírá do svého světa, což se později ukázalo jako jeden z prvních příznaků jejího duševního a mentálního onemocnění. První manželství Lisy Montgomeryové se záhy rozpadlo a jejich děti zůstaly v péči bývalého manžela. Lisu to ranilo, její děti pro ni byly vším a sama si přála vychovávat je.

Se svým dalším mužem, Kevinem Montgomerym, se dlouho snažila otěhotnět, avšak ze zdravotních důvodů musela podstoupit sterilizaci. Touha po dalším těhotenství však byla obrovská a častokrát si těhotenství vsugerovala, čehož využil i její bývalý manžel při boji o jejich společné děti. Montgomery soud o opatrovnictví prohrála, což pravděpodobně odstartovalo její definitivní odtržení od reality.

Lisa se v internetové chatovací místnosti o Rat teriérech seznámila s mladou Bobbi Jo, která stejně jako Lisa tuto psí rasu milovala. Bobbi Jo se svěřila, že je právě těhotná, a protože Lisa pro své okolí v tom čase také předstírala těhotenství, rychle se spřátelily. Nejspíš někdy v tu chvíli se tak zrodil v její hlavě vražedný plán. V prosinci 2004 se Lisa Montgomery rozjela do 281 km vzdáleného města Skidmore v Missouri pod falešnou identitou. Jako „Darlene Fischer“, zájemkyně o štěně Rat Terriéra, které 22 letá Bobbi Jo Stinnette, tou dobou v osmém měsíci těhotenství, chovala.

Hned poté, co Bobbi Jo otevřela dveře, se na ni domnělá Darlene Fischer nečekaně vrhla. Zaskočená Bobbi Jo se nestihla bránit. Lisa Montgomery, alias Darlene Fischer, ji začala škrtit a když měla pocit, že nedýchá, vyřízla nebohé Bobbi Jo dítě z břicha. Tu později našla

ležet bez známek života a v kaluži krve její matka a okamžitě zalarmovala policii a záchranku. Bobbi Jo se sice zachránit nepodařilo, avšak po novorozené holčičce se urychleně rozjelo pátrání. Vyšetřovatelé zjistili, že nikdo se jménem „Darlene Fischer“ doopravdy neexistuje a IP adresa ukazuje na počítač jisté Lisy Montgomery z Melvern v Kansasu.

Už druhý den přišla policie Lisu zatknout a holčičku, o které se Montgomery snažila tvrdit, že je její, navrátili zpátky jejímu otci. Lisa Montgomery byla odsouzena k trestu smrti a v zemi se rozjela masová vlna protestů, odvolání a svědectví o jejím hrůzostrašném dětství i dospívání, které v Lise zanechaly těžké následky. V průběhu let musela být několikrát hospitalizována na psychiatrickém oddělení, trpěla disociativní poruchou osobnosti, bipolární afektivní poruchou, posttraumatickou stresovou poruchou a dalšími mentálními onemocněními, které byly spojovány s poškozením mozku. Do jaké míry tak byla Lisa za svůj čin zodpovědná, je otázka, na kterou se nám nejspíše nikdy nepodaří správně odpovědět. A tak přes všechny diagnózy, petice, protesty a odvolání byla poprava naplánována na prosinec 2020, nakonec však byla odložena. Lisa Montgomery byla popravena 13. ledna 2021 smrtící injekcí ve věznici Terra Haute v Indianě.⁹⁶

⁹⁶Lisa Montgomery: Looking for answers in the life of a killer. Bbc.com [online]. 2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55587260>

9 Zjištění aktuálního stavu výuky učiva trestu smrti

9.1 Výzkumný problém

V praktické části své práce jsem se rozhodla zkoumat, jaký je aktuální stav výuky problematiky trestu smrti na základních školách v hodinách výchovy k občanství. Cílem mého výzkumu bylo zjistit především to, zda učitelé na základních školách vyučují problematiku trestu smrti a zda by byli více motivováni k výuce této problematiky, pokud by měli k dispozici dobře zpracovaný informační zdroj a metodiku, jak s tématem v hodině pracovat. Tato otázka je spíše malým „předvýzkumem“ pro mou diplomovou práci, kterou mám v plánu na toto téma psát v navazujícím magisterském studiu a která se bude věnovat právě poskytnutí metodiky pro výuku tohoto tématu. Mimo tyto dva hlavní výzkumné problémy jsem se snažila zjistit, jestli osobní postoj k takovému tématu jako je trest smrti ovlivňuje, zda jej učitel vyučuje, či ne.

Pro svůj navazující výzkum v magisterské práci jsem si stanovila několik předpokladů, které jsem chtěla sledovat. Předpoklad P2 pak souvisí přímo s teoretickou částí mého výzkumu, neboť jsem chtěla ověřit, zda poskytnutí informací k tématu bude mít pozitivní vliv na jeho zařazování do výuky.

9.1.1 Stanovení předpokladů

P1: Předpokládáme, že v současné době se na základních školách problematika trestu smrti nevyučuje.

P2: Předpokládáme, že učitelé, kteří mají přístup k dobře zpracovanému informačnímu zdroji k problematice trestu smrti, jsou více motivováni k jejímu zařazení do výuky než učitelé, kteří k těmto zdrojům přístup nemají.

P3: Předpokládáme, že učitelé, kterým by byla poskytnuta metodika, jak s tématem v hodině pracovat, by byli více motivováni toto téma do svých hodin zařazovat.

Protože zvolená metoda dotazníkového šetření umožňuje kvantitativní výzkum, stanovila jsem rovněž dvě hypotézy, které jsem ve výzkumu sledovala.

9.1.2 Stanovení hypotéz

H1: Předpokládáme, že učitelé, kteří mají k rozhovorům na téma trest smrti pozitivní vztah, spíše tuto problematiku do svých hodin zařazují než učitelé, kteří k těmto rozhovorům mají vztah neutrální či negativní.

H2: Předpokládáme, že pokud zaujímá škola ke kontroverzním tématům, jako je právě trest smrti, pozitivní vztah, budou učitelé na těchto školách tuto problematiku spíše vyučovat.

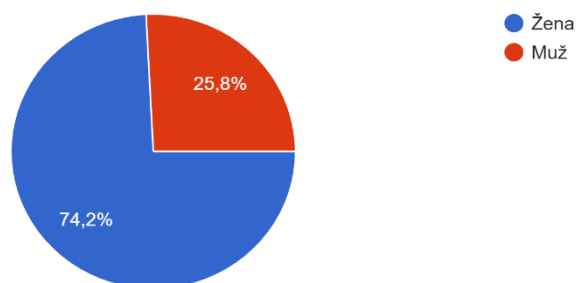
9.2 Metoda při sběru dat

Ve své práci jsem si pro výzkum vybrala metodu kvantitativního šetření, konkrétně dotazníkovou formu. Pro mé výzkumné problémy byla tato metoda vhodnou volbou, protože jsem potřebovala vědět větší množství údajů v obecném měřítku.

9.3 Vlastní šetření

V této podkapitole se budu věnovat přímo vyhodnocení dotazníkového šetření a výsledky blíže specifikuji. Každou dotazníkovou otázku si minimálně ve zkratce rozeberu zvlášť s popisem, jaký byl její záměr a proč byla do dotazníku zahrnuta. Součástí každé otázky bude také komentář. Dotazník obsahuje 12 otázek, ke kterým jsou přiřazeny tři předpoklady. Tyto předpoklady nakonec buď potvrdíme, nebo vyvrátíme. Na dotazník odpovědělo 31 respondentů z řad učitelů výchovy k občanství, na které byl tento dotazník mířen.

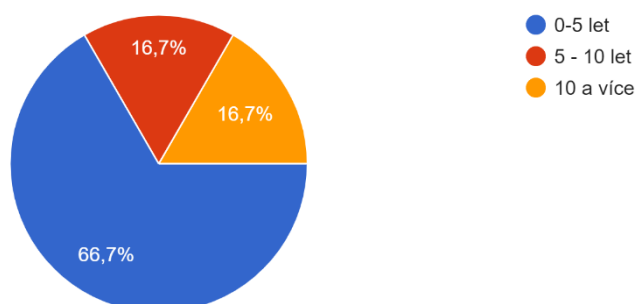
Otázka č.1: Jaké je Vaše pohlaví?

Graf č.1

V této otázce jsem zjišťovala, jaký je poměr zastoupení mužů a žen z řad respondentů. Rozložení pohlavní je graficky znázorněno v grafu číslo 1.

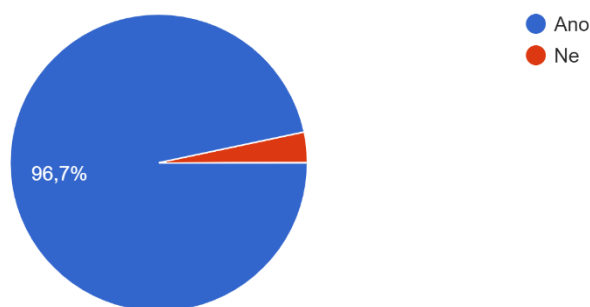
Otázka č.2: Jaká je délka Vaší praxe?

Graf č.2

V této otázce jsem zjišťovala, jaká je délka praxe ve školství mých respondentů. V tomto výzkumu jsem však nepřišla na žádnou korelaci, která by ukazovala souvislost mezi délkou praxe a případným zařazením problematiky trestu smrti do výuky. Proto tato data nechávám ke své diplomové práci, kde je budu nadále rozebírat.

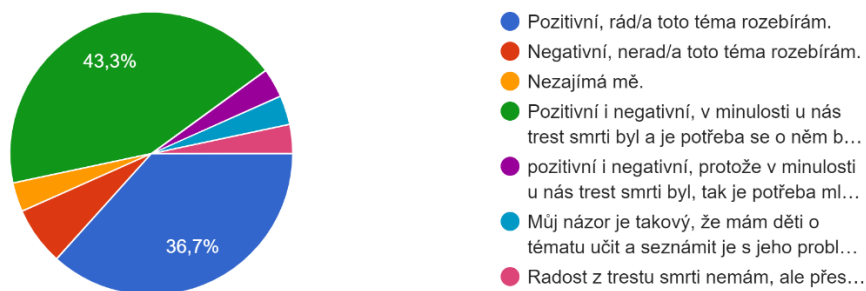
Otázka č.3: Je podle Vás důležité hovořit na základních školách o kontroverzních tématech, jako je například trest smrti? (Definice kontroverzního tématu: Témata, která vyvolávají silné emoce a názorově rozdělují komunitu a společnost.)

Graf č.3

V této otázce mě zajímalo, zda respondenti shledávají důležitým, aby se na základních školách hovořilo o kontroverzních tématech, jako je například trest smrti. Z výzkumu vyplývá, že 96,7 % respondentů toto důležitým opravdu shledává, což můžeme názorně vidět i na grafu číslo tři.

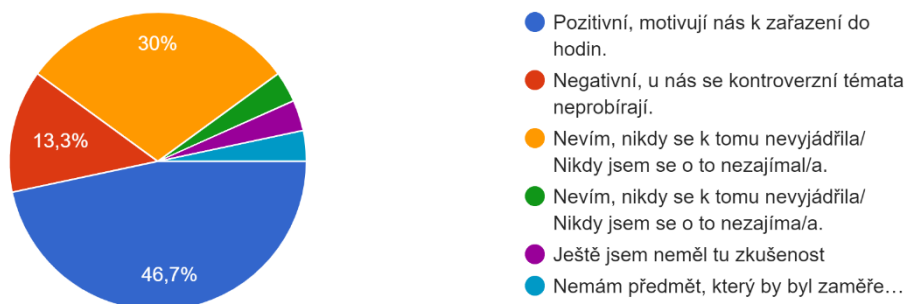
Otázka č.4: Jaký je Váš osobní vztah k problematice trestu smrti a případných rozhovorech na toto téma?

Graf č.4

V této otázce mi šlo především o to zjistit, jaký je osobní vztah a případné rozhovory na téma trest smrti. Z výzkumu vyplývá, že 46,67 % respondentů má k tomu tématu vztah pozitivní i negativní, ale vzhledem k tomu, že trest smrti u nás skutečně byl, je potřeba se o něm bavit. Dalších 36,7 % respondentů má k tomuto tématu vztah pozitivní a 6,7 % negativní. Nejmenší zastoupení zde má odpověď, že je trest smrti nezajímavý, to je 3,3 % a také, že „radost z trestu smrti nemají, ale přesto je učí“ – také 3,3 %.

Otázka č.5: Jaký postoj zaujímá vaše škola k výuce kontroverzních témat?

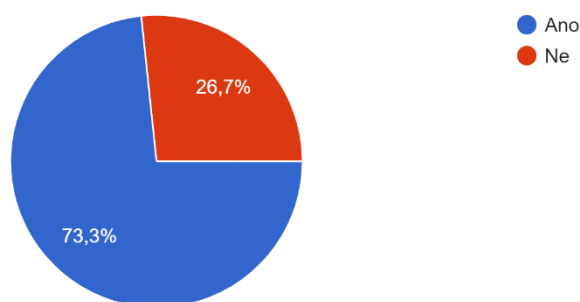

Graf č.5

Touto otázkou jsem směřovala ke zjištění, jaký postoj zaujímá škola ke kontroverzním tématům. Největší počet respondentů tedy 46,7 % uvedlo, že škola zaujímá pozitivní postoj a motivuje je k zařazení do hodin. Dalších 30 % respondentů uvádí, že se k tomuto tématu nikdy nevyjádřila nebo se sám respondent nezajímal. Ve 16,37 % případů pak uvádějí, že škola má

ke kontroverzním tématům postoj negativní a u nich se kontroverzní témata neprobírají. V 6,6 % případů jsou odpovědi irelevantní výzkumu, a tudíž jsem je dále nezahrnovala.

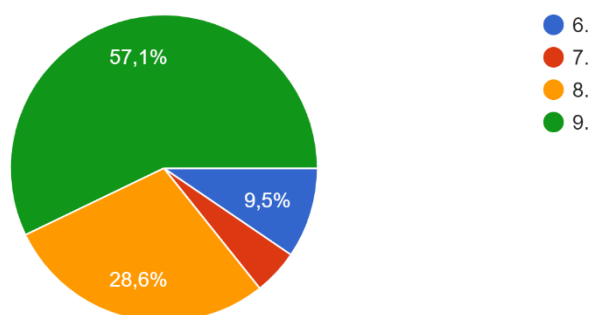
Otázka č.6: Probíráte ve svých hodinách s žáky problematiku trestu smrti?

Graf č.6

Otázka č.6 je jednou ze zásadních otázek pro můj výzkum, protože zde zjišťuji, jaký je aktuální stav aktivní výuky o problematice trestu smrti na základních školách. Odpověď ano uvedlo 73,3 % respondentů. Zbýlých 26,7 % poté uvedlo odpověď ne. Tento graf je důležitým ukazatelem nejen pro můj současný, ale i budoucí výzkum.

Ve kterém ročníku?

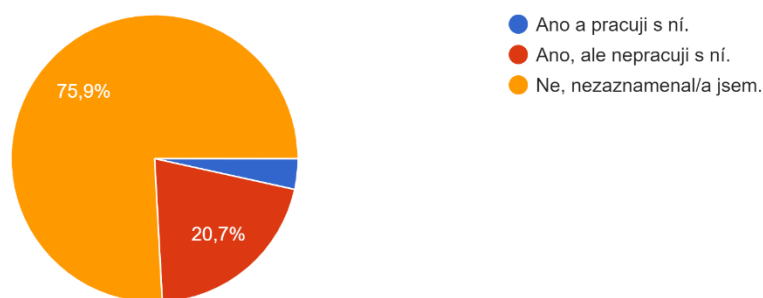
Graf č. 7

Tato otázka byla doplňující otázkou pro případ, kdy respondenti odpoví ano. Především mě zajímalo, v jakém ročníku je problematika trestu smrti vyučována. V 57,1 % případů odpověděli, že v ročníku devátém. V 28,6 % případů v ročníku osmém, dále v 9,5 % v ročníku šestém a ve 4,8 % případů respondenti odpověděli, že trest smrti vyučují v ročníku sedmém. Tato otázka je další z řady pro můj předvýzkum k diplomové práci.

Uved'te, prosím, stručně důvod, proč tuto problematiku do svých hodin nezařazujete.

Stejně jako otázka předchozí byla i tato doplňující pro případ, kdy respondenti v otázce č.6 odpověděli záporně. Vzhledem k tomu, že nebyly na výběr žádné možnosti, otázka zůstala vypisovací a není možné z ní vytvořit relevantní graf. Ze všech odpovědí byly nejčastější různé formulace toho, že je to samotné nikdy nenapadlo. Dalším důvodem třeba bylo, že trest smrti byl v ČR zrušen, a proto o něm dále nevyučují.

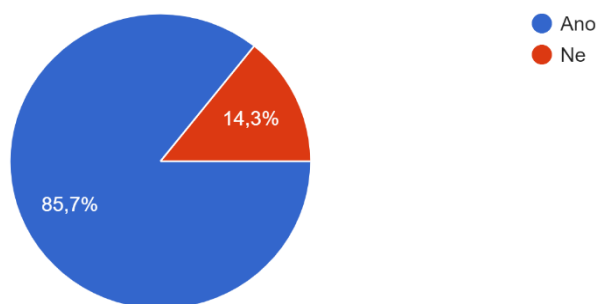
Otázka č.7: Byla Vám někdy poskytnuta metodika, tedy jak s tématem o problematice trestu smrti pracovat ve výuce?

Graf č.8

V této otázce nás zajímalo, zda byla respondentům někdy poskytnuta metodika, jak s tématem ve výuce pracovat, a 75,9 % odpovědělo, že ne. Zároveň 20,7 % odpovědělo ano, ale nepracují s ní a 3,4 % odpovědělo ano. Tato otázka je spíše relevantní pro mou diplomovou práci, kterou mám v plánu psát v druhém ročníku navazujícího magisterského studia.

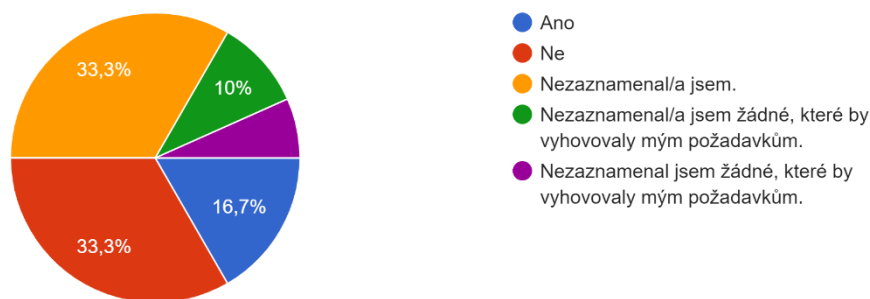
Pokud by Vám byla poskytnuta, motivovalo by Vás to k vyučování této problematiky?

Graf č.9

Tato otázka je doplňující otázkou, především k mému předvýzkumu k diplomové práci. V tomto případě 85,7 % respondentů říká, že pokud by jim byla poskytnuta metodika, jak s problematikou pracovat, motivovalo by je to k zařazení tématu do výuky. V 14,3 % případů je to naopak – metodika by je k zařazení tématu do výuky nemotivovala.

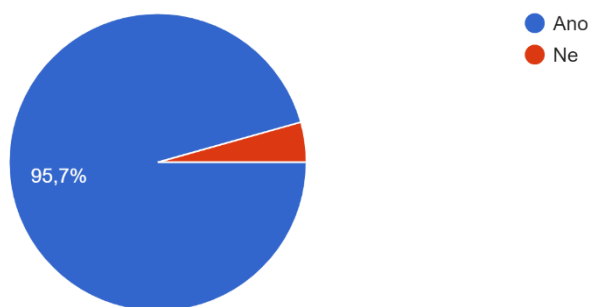
Otázka č.8: Jsou dle Vašeho názoru dobře dostupné kvalitně zpracované informační zdroje k této oblasti?

Graf č.10

V této otázce nás zajímalo, zda jsou dle názoru respondentů dobře dostupné kvalitně zpracované informační zdroje k této oblasti. Graf zobrazuje, že 33,3 % respondentů žádné takové zdroje nezaznamenali, další 33,3 % respondentů tvrdí, že žádné takové zdroje nejsou. Podle 16,7 % z nich tyto zdroje jsou a 16,67 % uvedlo, že nezaznamenali žádné, které by vyhovovaly jejich požadavkům.

Otázka č.9: Pokud by byly lépe zpracované dostupné zdroje, motivovalo by Vás to více k zařazení tématu do výuky?

Graf č.11

Poslední otázka je důležitým ukazatel především pro mou bakalářskou práci a předpoklady, které jsem si nastavila. Graf zobrazuje, kolik procent respondentů by využilo lépe zpracované dostupné zdroje ve svých hodinách. Náš výzkum prokázal, že 95,7 % by lépe zpracované zdroje zařadili do výuky. V 4,3 % případů respondenti odpověděli záporně.

9.4 Vyhodnocení dotazníku a ověřování předpokladů a hypotéz

9.4.1 Ověřování předpokladů

V předešlých podkapitolách jsme se věnovali podrobnějšímu rozboru otázek z dotazníkového šetření, které si v této podkapitole vyhodnotíme. Zároveň ověříme předpoklady, které jsme si v předchozí podkapitole stanovili.

První předpoklad: *Předpokládáme, že v současné době se na základních školách problematika trestu smrti nevyučuje.* Tento předpoklad byl následujícím výzkumem vyvrácen, protože z dotazníku vyplývá, že 73,3 % z dotazovaných učitelů výchovy k občanství toto téma do svých hodin zařazuje.

Druhý předpoklad: *Předpokládáme, že učitelé, kteří mají přístup k dobře zpracovanému informačnímu zdroji k problematice trestu smrti, jsou více motivováni k jejímu zařazení do výuky než učitelé, kteří k těmto zdrojům přístup nemají.* V tomto případě byl předpoklad správný, z výzkumu vyplývá, že 95,7 % učitelů na základních školách by bylo více motivováno, pokud by měli přístup k dobře zpracovanému informačnímu zdroji. Tato informace je pro mou práci zásadní především z toho důvodu, že tyto zdroje se snažím touto bakalářskou prací zkompletovat.

Třetí předpoklad: *Předpokládáme, že učitelé, kterým by byla poskytnuta metodika jak s tématem v hodině pracovat, by byli více motivováni toto téma do svých hodin zařazovat.*

V tomto případě se předpoklad také potvrdil, protože 85,7 % respondentů uvedlo, že by byli více motivováni, pokud by jim metodika poskytnuta byla. Výsledek této otázky není sice natolik relevantní v případě bakalářské práce, je však klíčový především pro práci diplomovou.

9.4.2 Ověřování hypotéz

První hypotéza: *Předpokládáme, že učitelé, kteří mají k rozhovorům na téma trest smrti pozitivní vztah, spíše tuto problematiku do svých hodin zařazují než učitelé, kteří k těmto rozhovorům mají vztah neutrální či negativní.* K této hypotéze se nejvíce vztahují otázky č. 4 a 6. Výzkum potvrdil, že více než většina učitelů, kteří k tomuto tématu mají pozitivní vztah nebo vztah pozitivní i negativní v tom smyslu, že je důležité se o této problematice ve škole bavit, zařazuje trest smrti do svých hodin. Výzkum je tedy v souladu s hypotézou.

Druhá hypotéza: *Předpokládáme, že pokud zaujímá škola ke kontroverzním tématům, jako je právě trest smrti, pozitivní vztah, budou učitelé na těchto školách tuto problematiku spíše vyučovat.* K této hypotéze se vztahují otázky č. 5 a 6. Tato hypotéza je s výzkumem v souladu pouze částečně, sice 46,7 % respondentů uvedlo, že jejich škola má ke kontroverzním tématům jako je trest smrti pozitivní vztah a motivuje své učitele k jejich zařazení do výuky, avšak nezanedbatelné procento, tj. 30 %, všech respondentů uvedlo, že se škola k výuce těchto témat nikdy nevyjádřila nebo se sami aktivně neptali na názor. V tomto případě tak nemůžeme přesně říci, že je hypotéza v úplném souladu s výzkumem.

Závěr

Závěrem bych chtěla říci, že jsem si naprosto vědoma faktu, že problematika trestu smrti je rozhodně velice složitou a náročnou otázkou. Také jsem si vědoma, že pro některé žáky základních škol by toto téma mohlo být nepříjemné až traumatizující, proto musíme jako učitelé volit taková slova a formulace, abychom se těchto citlivějších duší nedotkli.

Zařazení takového tématu do výuky je celkově výzvou, avšak já si stále pevně stojím za přesvědčením, že probírat s dětmi témata, která v lidech stále budí kontroverze, je velmi důležitou součástí výuky, protože nám pomáhají budovat rozhled, formovat osobnost, nutí nás kriticky přemýšlet nad svými názory a také akceptovat rozličné názory jiných.

V teoretické části, která je zároveň formou právě oné učitelské „opory“, jsem se věnovala pojmům, jež se k této problematice vážou – popisovala jsem, co je to trest, která vědecká oblast se jím zabývá a na jaké tresty můžeme narazit v rámci trestního zákona naší republiky. S druhou částí jsem se ponořila hlouběji do samotné problematiky trestu smrti, od jeho počátků na našem území i ve světě, přes historické popravčí techniky až po současnou situaci a státy, které trest smrti mají stále zakotvené ve svých zákonech. Rozebírám zde také trest smrti v USA – jedinou zemi západu, jež jej stále aktivně využívá.

V další části jsem popsala nejčastější argumenty abolicionistů, tedy odpůrců, a retencionistů čili zastánců. Nejčastějšími argumenty z úst zastánců jsou: ochrana společnosti, odstrašení a odplata. Naopak odpůrci se snaží, aby na trest smrti svět nahlížel z pohledu práva na život, možnosti justičního omylu a také zneužitelnosti.

Poslední teoretická kapitola se vztahuje k zařazení tématu do výuky, avšak jen z teoretického pohledu, protože samotný předmět „didaktika“ mě čeká až v navazujícím magisterském studiu. V této kapitole jsem uvedla několik návrhů na zajímavá místa a aktivity, kterými je možné tuto problematiku v hodinách občanské výchovy uchopit.

Praktická část mé práce se týká zjištění aktuálního stavu výuky problematiky trestu smrti na základních školách. Pomocí kvantitativního šetření dotazníkovou metodou jsem se snažila zjistit především to, zda se tato problematika na základních školách vyučuje a v jaké míře. Dalším důležitým bodem především pro mou práci bylo zjištění, že učitelé, kteří by měli k dispozici dobře zpracované informační zdroje, by byli více motivováni k výuce této problematiky. Do dotazníku jsem zahrнула také malý předvýzkum k mé diplomové práci, kterou bych chtěla psát v rámci navazujícího magisterského programu. Tato práce se však bude týkat samotné metodiky, jak s trestem smrti ve výuce pracovat.

Také jsem nabídla respondentům, že jim v případě zájmu tuto práci po obhajobě ráda zašlu, aby našla své uplatnění a oni ji mohli využít ve svých hodinách. Nabídka se setkala s úspěchem u mnoha mých respondentů.

Jak již bylo zmíněno výše, hlavním cílem mé práce bylo vytvoření kompletního informačního zdroje, který vytíženým učitelům ušetří čas a nebudou muset složitě pátrat po relevantních informacích. Troufám si napsat, že minimálně pro své účely jsem cíl naplnila a pevně věřím, že si již brzy sama vyzkouším tuto oporu ve své vlastní praxi.

Seznam použité literatury

ČERNÍKOVÁ, Vratislava. Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.

DRBOHLAV, Andrej a Katedra speciální pedagogiky. Etopedie I: trest smrti versus trest života pro sériové vrahy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-163-5.

DRBOHLAV, Andrej. Psychologie sériových vrahů. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4371-4.

DÜLMEN, Richard van a ČADSKÝ, Vladimír. Divadlo hrůzy: soudní praxe a trestní rituály v raném novověku. Praha: Rybka, 2001. . ISBN 80-86182-44-4.

ŘÍVNA, Tomáš, SCHEINOST, Miroslav a ZOUBKOVÁ, Ivana. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 178. ISBN 978-80-7478-614-3.

LIŠKA, Otakar. Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV PČR, 2006.

LYONS, Lewis. Historie trestu. Praha: Svojtka, 2004. ISBN 80-7352-021-4.

MEZNÍK, Jiří, KALVODOVÁ, Věra a KUČHTA, Josef. Základy penologie. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1248-X.

MONESTIER, Martin. Historie trestu smrti. Praha: Rybka, 1998. ISBN 80-86182-05-3.

ŠINDELÁŘ, Vladimír. Cesta na popraviště. Písek: Praam, 2001. s. 6. ISBN 80-903002-4-3

THOMPSON, Mel. Přehled etiky. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-806-6.

ZVOLSKÝ, Petr a RABOCH, Jiří. Psychiatrie. Praha: Galén, c2001. s. 13. ISBN 80-246-0390-X.

Seznam využitých právních dokumentů

Listina základních práv a svobod, hlava druhá, oddíl první, článek 6. In: . 1992

Zákon č. 140/1961 Sb., §23 Účel trestu. In: . Trestní zákoník, 1961, ročník 1961, číslo 140.

Trestní zákoník – 40/2009 Sb.

Seznam internetových zdrojů

MICHÁLEK, Emanuel. Pomsta a trest. Nase-rec.ujc.cas.cz [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6055>

TUČEK, Milan. Tisková zpráva Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019: Naše společnost, v19-05 - projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR [online]. Praha: AV ČR, 2019 [cit. 2021-4-29]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>

Alternativní tresty. Justice.cz [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.justice.cz/web/msp/alternativni-tresty?clanek=obecne-informace>

Costs. Deathpenaltyinfo.org [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/policy-issues/costs>

Death penalty in Iraq. Worldcoalition.org [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <http://www.worldcoalition.org/UNFAIR-TRIALS-AND-THE-DEATH-PENALTY-FOR-TERRORISM-IN-IRAQ.html>

Death sentences and executions 2019: Amnesty international global report [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/data/file/4900-amnesty-death-sentences-and-executions-2019-web-embargo-21-april.pdf?version=1587387217>.

Dva bratři čekají na popravu. Seznamzpravy.cz [online]. [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/dva-bratri-cekaji-na-popravu-rodina-nezna-cas-jejich-smrti-ani-misto-odpocinku-88886>

Experti: Texas popravil v roce 1989 nevinného. Tyden.cz [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/experti-texas-popravil-v-roce-1989-nevinneho_234526.htm

Federální vláda USA po 16 letech obnoví trest smrti. Ministr spravedlnosti nařídil pět poprav [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/usa-spojene-staty-trest-smrti-poprava-barr-ministr-opravy-trump_1907251808_lac.

HOW MUCH DOES IT COST TO EXECUTE A DEATH ROW INMATE? Criminaljusticedegreehub.com [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné z: <https://www.criminaljusticedegreehub.com/how-much-does-it-cost-to-execute-a-death-row-inmate/>

Lámání kolem. Dotyk.cz [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.dotyk.cz/magazin/lamani-kolem-poprava-30000313.html>

Lidská práva. Euroskop.cz [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/679/sekce/lidska-prava/>

Lisa Montgomery: Looking for answers in the life of a killer. Bbc.com [online]. 2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55587260>

Listina základních práv a svobod. Psp.cz [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Marie Stuartovna. Royal-history.sweb.cz [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <http://royal-history.sweb.cz/m.html>

Martin Roháč. Kriminalistika.eu [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <http://kriminalistika.eu/muzeumzla/rohac/rohac.html>

Methods of executions. Deathpenaltyinfo.org [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/executions/methods-of-execution/description-of-each-method>

Počet vražd v České republice. Czso.cz [online]. [cit. 2021-04-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/graf-pocet-vrazd-v-ceske-republice>

Příběh hnutí Amnesty. Amnesty.cz [online]. [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/hnuti>

Recidivisté během 26 hodin zavraždili dvě stopařky, hlídače a taxikáře. Idnes.cz [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/seriovy-vrah-plzen-uniforma-stoparka-vezeni-doivoti-trest-smrti-recidivista-josef-kott-michael-kuti.A200403_542230_plzen-zpravy_vb

State by state. Deathpenaltyinfo.org [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://deathpenaltyinfo.org/state-and-federal-info/state-by-state>.

Středověké hladomorny. Enigmaplus.cz [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://enigmaplus.cz/stredoveke-hladomorny-jak-to-s-nimi-bylo-doopravdy/>

Timeline of many of Ted Bundy's brutal crimes. Abcnews.go.com [online]. [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: <https://abcnews.go.com/US/timeline-ted-bundys-brutal-crimes/story?id=61077236>

The death penalty around the world. Diplomatie.gouv.fr [online]. [cit. 2021-03-29]. Dostupné z: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/human-rights/death-penalty/the-death-penalty-around-the-world>.

Tresty smrti. Hrdelnipravo.cz [online]. [cit. 2021-02-22]. Dostupné z: <http://www.hrdelnipravo.cz/poprawy/tresty-smrti.html>

Trest smrti. Iuridictum, [online]. 2006 [cit. 2021-02-09]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Trest_smrti

Trest smrti v Evropě a ve světě. Europarl.europa.eu [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/world/20190212STO25910/trest-smrti-v-evrope-a-ve-svete-fakta-a-cisla>.

Účel trestu. Epravo.cz [online]. 2013 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

Všeobecná deklaráce lidských práv. Lidskaprava.cz [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <http://www.lidskaprava.cz/student/uvod-do-lidskych-prav/clanky/vseobecna-deklarace-lidskych-prav>

Rate of false conviction of criminal defendants who are sentenced to death. Pnas.org [online]. [cit. 2021-4-27]. Dostupné z: <https://www.pnas.org/content/111/20/7230.full>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – obrázek: Graf stoupanci versus odpůrci trestu smrti v časovém srovnání od roku 1992

Seznam grafů

Graf č.1 – poměr zastoupení mužů a žen z řad respondentů

Graf č.2- délka učitelské praxe

Graf č.3- důležitost rozebírání kontroverzních témat

Graf č.4- osobní vztah k problematice

Graf č.5- postoj škol k výuce kontroverzních témat

Graf č.6- četnost výuky problematiky na základních školách

Graf č.7- poměr zastoupení ročníků, kde se tato problematika vyučuje

Graf č.8- četnost poskytnutí metodiky, jak s tématem pracovat

Graf č.9- četnost motivace, pokud by jim metodika poskytnuta byl

Graf č.10- četnost dostupnosti zpracovaných informačních zdrojů

Graf č.11- četnost motivace, pokud by jim byly poskytnuty zpracované informační zdroje

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Heinzová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Martina Číhalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Problematika trestu smrti a jeho etické aspekty ve výchově k občanství
Název v angličtině:	Death penalty and its ethical aspects in citizen education
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá problematikou trestu smrti a jeho etickými aspekty ve výuce k občanství. V teoretické části práce jsou vymezeny základní pojmy související s tématem práce, včetně objasnění historické i současné situace trestu smrti ve světě.</p> <p>V praktické části bylo použito dotazníkové šetření, které bylo zaměřené na učitele výchovy k občanství na základních školách. Výsledky tohoto šetření jsou vyhodnoceny na základě srovnání s předem stanovenými předpoklady a hypotézami</p>
Klíčová slova:	Trest smrti, historie, trest, vražda, doživotí, etika, výchova k občanství, výuka, zločin, smrt
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis deals with Death penalty and its ethical aspects in citizen education. The theoretical part defines the main terms related to the topics of this thesis, including clarification historical and current death penalty situation around the world.</p> <p>The practical part is carried out through questionnaires focussed on citizen education teachers. The results of the survey are evaluated based on comparison to the preliminary hypotheses and premises.</p>
Klíčová slova v angličtině:	death penalty, history, punishment, murder, life in prison, ethics, citizen education, education, crime, death
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	66 stran
Jazyk práce:	Český jazyk